

35 SENTI

ROMAAN

G
MAM
BER
G

XII. AASTAKÄIK
TALLINN, 1933. A.

No

16



Noored raadiosõbrad.

KIRJASTUS-O/Ü.
"ARENK"

ROMAAN Nr. 16

SISU:

Juhan Liiv: Ükskord.
 Jakob Liiv: Minu laul.
 Sandor Petöfi: Minu haud.
 Erich Friesen: Päikesepaiste.
 Rudolf Stratz: Ankrukett.
 Jozsef Pasztor: Patt.
 Arkadi Avertshenko: Armastuse aהלad.
 E. Lidth de Jeude: Saladus.
 Ameerika jutt: Sigar.
 H. Grossschmidt: Tondiloss.
 Luise Vestkirch: Julgus eluks.
 A. Meri: Luuletajale.
 Leili Vaaldemägi: Lohe.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1933 aast:

Kodumaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 6.—
9 " (18 ")	" 4.50
6 " (12 ")	" 3.25
3 " (6 ")	" 1.75
2 " (4 ")	" 1.25
1 " (2 ")	" —.70

Öksiknumber " —.35

Välismaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 8.—
6 " (12 ")	" 4.25
3 " (6 ")	" 2.25

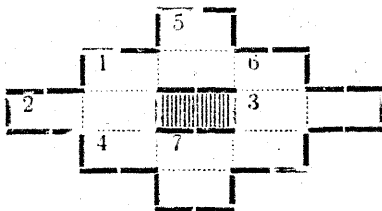
„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Ristsõnade silpmõistus

Nr. 16 (274).

Seadnud Em. Gutmann



Sõnade tähendus.

Vasemalt paremale:

1. Viijakandmatu soine maa.
2. Talvine maapinna kate.
3. Sõjamõll.
4. Kastest niiske.

Ülaalt alla:

5. Eilsas, ahtake.
1. Imev laps.
6. Mageda vastand.
7. Vabrik.

Lahendus ilmub Romaan nr. 18 (276).

Lahendus Nr. 14 (272).

h	i	i	r	e	h	e	r	n	e	d
k	õ	r	v	i	k	u	r	õ	h	i
m	õ	t	i	s	k	e	l	e	m	a
p	a	i	k	a	p	i	d	a	m	a
e	v	o	l	u	t	s	i	o	o	n
i	g	n	o	r	e	e	r	i	m	a
k	i	h	l	a	s	õ	r	m	u	s
k	o	m	p	e	t	e	n	t	n	e
t	r	a	a	g	e	l	d	a	m	a

Rotmaati

Nr. 16 (274)

August 1933

XII. aastakäik

Ükskord.

Juhan Liiv*)

Küsime, kunas tuleb, kunas tuleb aeg,
mil me, lipud käes, kõrvu seisame,
kui enda vabadusele laulame,
kui me vabadusele tänu anname!

Ükskord, ükskord, Eesti rahvas, sa,
ükskord, ükskord ennast mõistad sa!
Ükskord tunned, et eluvägi su sees,
ükskord tunned, et elav on Eesti mees!

*) Järeljäänud paberitest.

Minu haud.

Ungari luuletaja Sandor Petöfi.

Ja kui varsti suren ma,
minu kalm jääb kivita:
puust vaid väike ristike
pannakse mu kalmule.

Ent kui kivistub mu piin,
mis mu hinges möllab siin,
püramiid siis kivine
tõuseb minu kalmule.

Mu laul.

Jakob Liiv.

Laul ainult on mu hinge rahustaja,
mu elukangast läbijooksev lõim,
kui imeline nõia salavõim
mul olles saatjaks terve eluaja.

Ta ehib ilusaks mu kodu, maja,
mu seltsis viibib nagu armsaim hõim,
mul kuulmatuks jääb iga tüli, sõim,
mis kostub kodumaalt ja üle raja.

Ma vaiksel õhtul metsas kõigist lahus,
kui lõpetatud vaevarikas töö,
nii tihti seisan nagu palvetaja,

Kes viibib suure templi pühas rahu.
Seal ootan kuni saabub pime öö,
kus lauluks saab mu hinge vastukaja.

Päikesepaiste.

Saksa kirjaniku **Erich Frieseni** romaan.

5

Teadjad raputavad imestunult päid. Nad arvasid, et ilmub väike, näotu tüdruk, kes komistab saamatult üle libeda parketi ja häbelikult langetab silmalaud teda vahtivate pilkude ees. Ja nüüd — näevad nad — vähemalt väliselt — täiuslikku daami, kes imponeerib oma kuju omapäraga.

Ta saledaid liigendeid katab rikkalikult hõbedaga kaunistatud valge pitsikleit, mille volte hoiab hõbevöö kokku. Klassiliselt vormitud kaela ümber on kolm rida kalleid pärleid. Toredad, kastanipruunid juuksed sädelevate refleksidega on viimase moe järele friseeritud ja neis hõögub punane roos, mille õiekarikast välguvad briljandid. Kaks samasugust roosi on kleidi väljalõikes.

Ehk on Metsmesilane — või, nagu teda nüüd peame nimetama — noore pärijanna Liane Arevallo elav näoke veidi kahvatum, värske suu veidi tõsisem kui muidu. Kuid suured, mustad silmad vaatavad julgelt ja kartmatult, kuigi neid pimestavad esimesel momendil valgus ja ümbritsev toredus.

Mõne minuti pärast on ta arvurikastele härradele ja daamidele tutvustatud, kes ütlevad talle komplimente, ta kuuleb kõlavaid nimesid ja tiitleid, mille tähendus ta kõrvadele midagi ei ütle.

Kirju elu ja askeldus hakkab teda huvitama. Ta paled lähevad punasemaks. Ta süda põksub kiiremini. Ta ei ole veel sõnagi öelnud; talle ei antud selleks aega. Kuid ta naeratas oma veetlevat naeratust ja suudles esitlusel vanade, valgejuukseliste daamide kätt — nagu käskis „tädi“.

Peene taktiga juhib kindralkonsul ta teda ümbritsevast ringist välja.

Lilledega kaetud estraadilt kostab muusika — Ungari mustlasorkestri tulised viisid. See virgutab meie Metsmesilast, kes nüüdsest peale seda enam olla ei tohi, vaid hästikasvatatud noor daam. Tahtmatult kiigutab ta end rütmiliselt ja teeb tantsusamme, ümisesed viisi kaasa.

„Teie tantsite vist heameelega, armuline preili?“ küsib ta saatja sõbralikult.

Neiu raputab pead. „Ei, kahjuks mitte! Mis siiani tantsust näinud olen, ei sobi vist siia —“ ta mõtleb „poiste“ metsikutele tantsudele Pühvel-Kullaväljal — „Kuid ma võtan tantsutunde — tädi arvab, et pean tantsida oskama,“ lisab ta kiirelt.

Raskemeelsed mustlasviisid muutuvad

kergeks valsiks. Kindralkonsul, kes pere-mehena on kohustatud tantsima, vaatab ringi, et preili Arevallot oma abikaasale või krahvinna Klotildele üle anda.

Seal läheneb talle kiirelt sale, vanapoolne härra, kelle habemetu diplomaadinägu vaatab nooruslikult elavalt ja targalt maailma, kuigi ta juuksed on hallid ja terav joon ta aristokraadi nina juurest kitsa, suursuguselt lõigatud suu juure kõneleb rikkalikult nau-ditud elurõõmudest.

„Esitlege mind, palun, oma daamile, armas kindralkonsul!“

Ta hääl on tasane, kuid terav nagu terras. Ta harmoneerib tarkade, pruunide silmade pilguga.

„Heameelega, armas sõber. Härra kojanõunik Udo v. Marvitz — preili Liane Arevallo —“

Ja kummardudes noore neiu ees, kaob kindralkonsul kiiresti, et krahvinna Klotilde von und zu Lüttinghauseniga poloneesi avada.

„Kas tohin —?“ küsib härra kojanõunik ja ulatab Lianele käsivarre.

Veidi aralt asetab Liane sellele sõrmeotsad. Esmakordselt pakub härra talle käsivart. Muidugi on ta tihti Karli käsivarre küljes rippunud, all Pühvel-Kullaväljal. Kuid siin, kesk ehituid inimesi — on see ometi teisiti!

„Võtke parem teine daam!“ arvab ta kahtlevalt. „Too suur, ilus punases sametkleidis! Või väike blond siniste lilledega juustes —! Ma ei oska veel tantsida.“

„Rõõmustab mind, armuline preili,“ vastab kojanõunik naeratades — ta naeratab nagu teisedki, kõneldes Lianega — „siis võin teiega juttu vesta. Vana mees on muidu pallisaalis üleliigne.“

„Vana —?“ Uurivalt vaatab neiu teda. „Teie ei ole — vana!“

„Mul on valged juuksed.“

„Ei see tee midagi. Pean teid nooreks.“

„Miks?“

„Teie silmad on noored. Ja teie hääl ka.“

Kojanõunik kummardub. „Kui vana ma ka ei oleks, armuline preili — kindlasti ei ole ma liig vana, et mitte teie meelitavate sõnade pärast tänulik olla —“

„Ma ei meelita!“

Neiu energiline toon löbustab kojanõunikku.

„Uus meelitus, preili Arevallo. Palun, ärge pahandage! Ma ei mõtelnud seda pahasti!“ Veidi kindlamini tõmbab ta neiu käe läbi oma käsivarre. „Ja nüüd tulge minuga sinna mugavasse nurka, et võiksin teile tutvustada seltskonna kuulsusi. . . Vaadake, vanapoolne härra seal, kes on teistest pikem, on meie riigikantsler. . . Noormees ta kõrval, geniaalse kunstnikulokiga, on meie tähtsaim uue voolu draamakirjanik. . . Paks daam kollases, paljude briljantidega, on meie lugupeetud prima-donna, ta kannab vist hiljem ühe oma „jumala-ariaist“ ette. . . Väike, kõhn härra ta kõrval hobuseprofiili ja silmapaistvalt pikkade käsivartega — — kuid teie ju ei kuula mind?“ kakkestab kojanõunik äkki, järgnedes neiu pilgule, mis vahib tardunult ühte kohta.

„Kes on see?“ ütleb neiu ärevalt, osutades sõrmega. „Härra kirjus kuues, targa näo ja tumedate silmadega —“

„Kes kõneleb proua kindralkonsuliga?“

„Jajah! Vaadake, ta vaatab siia!“

„See on mu õepoeg. Kas pean teid esitlema?“

„Jah. Palun!“

Ja juba ruttab härra v. Marvitz nooruslikult minema, et tuua oma õepoega.

Metsmesilane tunneb, et veri ärevusest ta paletesse tõuseb ja on selle üle pahane. Ta tundis ta kohe ära, kuigi teda ainult mõned silmapilgud tänaval nägi.

Kas tunneb tema Metsmesilase ära? Ta ei tea õieti, kas peab seda lootma või kartma. Ehk oli „tädil“ õigus, kes, kui Liane jutustas talle oma seiklusest, pahaselt hüüatas: „Mis tuleb sulle meele? Mis hoolid sa inimesist, kes sulle korda ei lähe? Sa oled nüüd suursugune daam ja mitte enam „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane!“ Inimesed ainult naeravad su üle!“

Kas t e m a ka on naernud?

See küsimus heljub neiu huulil, põleb ta paletel, särab ta silmist, kui härra kojanõunik Udo v. Marvitz talle esitleb oma õepoja.

„Lubage, armuline preili! Mu õepoeg leitnant Norbert v. Achenbach — preili Liane Arevallo, uusim täht meie seltskondlikul taeval!“

Liane ei kuule viimaseid sõnu. Kogu ta huvi on pööratud ohvitseri nimele. Kas kuulis ta õieti? Leitnant Norbert v. Achenbach? . . . Norbert? On see Gerald Norbert — — ?

Talle muidu võõra argusega tõstab neiu silmad leitnandi poole. Kuid see ei pane

teda enam tähelegi. Peale viisakat kummardust on ta veidi eemaldunud ja nõjatub nüüd ühele marmorsambale, tume pilk kirjuliselt seltskonnapildil.

„Preili Arevallo on krahvinna Lüttinghauseni kasvandik, Norbert!“ tähendab kojanõunik tasase rõhuga. „Ta on alles hiljuti Berliini tulnud ja pühitseb täna oma debüüdi.“

Viisakas kummardus Liane ees ja ta rutatab minema, jättes mõlemaid noori saatuse hooleks.

Liane vaatab talle veidi imestunult järele.

Siis pöörab ta oma tähelepanu noorele ohvitserile enese kõrval.

Norbert Achenbach näib ta juuresoleku unustanud olevat; ta otsiv pilk peatub punablondil daamil, kes praegu heljub ordenitega ehitud härra käsivarrel mööda, viibates talle käega.

Liane vaatleb teda kasvava huviga.

See siis on parun Norbert Achenbach? Mees, kelle poole lendavad südamed? Kelle pärast kisub suursugune Berliini seltskond?

Liane tunnustab enesele, et Gerald ei ole liialdanud. Tal on ebaselge tundmus, et Norbert Achenbach on huvitavaim, kuigi mitte ilusaim noor mees saalis.

Ja et inimese mõtted, kui nad kindlalt koonduvad teisele, vastupanematult ka teise inimese mõtteid oma poole kisuvad — siis pöörab Norbert Achenbach äkki pilgu ja vaatab noorele neiu enese kõrval — mõttelikult, nagu otsides mälestusis.

„Teie ei ole kaua Berliinis, armuline preili?“

„Ei. Vaevalt neliteistkümmend päeva.“

„Teie nimi on võõramaine. Kas olete sakslanna?“

Neiu naeratab veetlevalt. „Ei. Tulen otsekohe Lõuna-Aafrikast.“

Leitnant jahmatab, vaatab teda teravamini. „Lõuna-Aafrikast? . . . Ma ei ole Lõuna-Aafrikas olnud ja ometi on teie nägu mulle tuttav —“ ta mõtleb mõned sekundid, kuna Liane vahib teda ootusrikkalt; jätkab siis korrektis seltskonnatoonis: „Kas meeldib teile siin?“

„Jah ning ei,“ vastab neiu naiivilt. „Rohkem ei.“

Leitnant naerab. „See on avameelne. Miks mitte, kui tohin küsida?“

„Siin on nii külm. Päike on külm ja õhk ja inimesed. Isegi naer on siin külm. Kas tohib siin üldse südamest naerda?“

„Proovige ometi!“

„Oh, „tädi“ saaks vihaseks! Ma ei taipu

ju veel peeneid kombeid palju. Pean veel palju õppima — ”

„Kes mitte?“ vastab leitnant ja vaatab esmakordselt teatava huviga pikantset neiu-nägu enese kõrval.

Ta ei loe seltskondlikke teateid ajalehtis. Ta ei tea sellepärast midagi miljonite-pärijannast ja ta omapärasest eiuloost. Kuid ilusa, noore olendi värskus ja loomulikkus on talle sümpaatsed.

„Kas tohin enesele lubada teid järgmiseks tantsuks paluda?“ küsib ta sõbraliku pilguga. „See on masurka, usun ma.“

Neiu silmad sädelevad rõõmust, et tohib selle huvitava mehe käsivarrel üle peegelsileda parketi heljuda. Kuid ah — ta ei oska ju veel tantsida — —

Kurvvalt langetab ta peakese.

„Noh — ?“ julgustab leitnant. „Kas teete mind selle au osaliseks?“

Neiu raputas pead.

„Miks mitte? Kas on teil juba tantsija?“

„Ah ei. Ma ei oska ju tantsida. Kuidas peab Metsmesilane teie tantse tundma?“

„Metsmesilane?“ naeratab leitnant — Ka tema naeratab; kuid teisiti, kui teised ümberringi, mitte konventsionaalselt, nukulikult, vaid südamlikult. „Metsmesilane? Kes on see?“

„Noh, mina! Kuid seda ei tohi tädi kuulda, et seda teile jutustasin. Seda ei tohi keegi teada.“

Leitnandi huvi armsa olendi vastu kasvab. Kui teisiti puudutab teda see lapselik avameelsus, kui teiste daamide kruvitud laused ja suursugustamine!

„Kui teie ei tantsi, siis võiksime siit eemalduda?“ ütleb ta. „Kõrvalsalongi või talveaeda? Meie armastusväärse perenaise orhideed on vaatamisväärsed —

Neiu noogutab. Ja leitnant paneb neiu käe oma käsivarrele ja juhib ta seltskonnalärmist välja.

Metsmesilase silmad läigivad, kui ta astub oma elegantse kavaleri kõrval talveaeda.

Ta ees avaneb lõunamaine lilledeuim, mis meelestab talle Pühvel-Kullavälja oasi: punaselt hõõguvad kameeliad, õrna lõhnaga azaleed, nende vahel valged tuberoosid ja uhke kalla. Ja kõikjal peen orhidee igas suuruses ja värvis. Ja sõnajalad ja igasugu muud taimed.

Nende sammud on hääletud paksul kookos-vaibal, kui nad aeglaselt edasi minnes mugavat istekohta otsivad.

Seal tabavad hääled nende kõrvu — naistehääled talveaia teiselt küljelt.

„Kas nägite teda?“ küsib üks daam pilkavalt.

„Keda?“ vastab teine teravalt.

„Väikest metslast!“

„Muidugi. Ekstsellents on ta ju küllaldaselt välja ehtinud!“

„Ta on aga tõesti ilus — ka ilma selleta!“

„Kas leiaste? . . . Noh, siis rääkige kord temaga! Seal kuulete siis väljendusi —“

„Nii —?“

„Ei tee viga. Kümme miljonit on rohkem väärt kui haridus. Seda näib ka kojanõunik v. Marvitz arvavat. Ta oli üks esimesi, kes lasi end esitleda. Tema, kelle nina muidu on upsakalt kõrgel!“

Norberti näkku tõuseb pahameele puna.

„Kas läheme ehk saali tagasi, armuline preili?“

Ja ta pöörab ringi. Kuid ilus, sale neiu ta kõrval ei kuulegi, mis ta ütleb. Kogu ta mõtlemine ja tunded tegutsevad nende sõnade kallal. Ja ta ilmutab otsekohe oma pahameelt drastiliselt.

„Häbi!“ hüüab ta leegitseval pilgul ja sügavaima põlastuse toonil palmigrupi poole, mille taga on pükajad. „Kas olen selles süüdi, et kasvasin Lõuna-Aafrikas? Ja et ma ei oska ilusaid sõnu teha nagu teie? Ja et mul on miljonid, mis tell vist ei ole? Ma ei hooli sellelt rahast, vilistan sellele. Tahaksin jälle Pühvel-Kullaväljal olla — Karli ja „poiste“ juures. Need ei räägi teistest nii armutult nagu teie siin külmas Berliinis! Oh, vihkan Berliini! Vihkan teda täiest hingest!!“

Ta paled hõõguvad. Ta huuled värisevad. Väikesed käed on rusikasse tõmbunud. Sel silmapilgul sarnaneb ta tööpoolest rohkem „väikesele metslasele“ Lõuna-Aafrikast, kui noorele daamile Berliini seltskonnast.

Palmigrupi taga kõhatatakse häbelikult. Naerdakse. Siis vaikus. Kõnelejad on vist eemaldunud.

Norberti ajus aga tuksatub välguna mälestus, kus ta seda ilusat, julget, tugevat neiu-nägu juba on näinud.

„Nüüd tean, kus teid kohtasin,“ ütleb ta tasa, haarates rahustavalt neiu käe. „See olite teie, kes mõne päeva eest peatas hobuse!“

Neiu kortsutab otsaesist. „Kestis kaua, enne kui meele tuletasite,“ ütleb ta ägedalt.

„Vabandust — kuid muutus on liig suur —“

„Palun! Tean nüüd isegi, et mu ülespidamine tookord ei olnud sobiv. Tädi ütles seda küllalt mõjuvalt. Teine kord vaatan

parem rahulikult pealt, kuidas teised kaela murravad!

Neiu hingab kiirelt ja raskelt. Näib, et noide klatsheitede armunud sõnad on tas äratanud kogu ta ohjeldamatu temperamendi metsikuse.

„Seda teie ei tee,“ vaidleb noor ohvitser tõsiselt vastu. „Teie ei tea, mis on mittesuursugune või arg! Olen õnnelik, et koh-tasin teid täna õhtul, et saan teid veel kord tänada ja teile öelda, kui väga imetlen teie julgust!“

Liane südameke klopib nagu tahaks lõh-keda. Norberti hääle pehme toon, ta käe soe surve, ta ilmekate silmade tõsine ja ometi sõbralik pilk — kõik see ajab neiu vere kiiremini voolama. Ta tunneb, et ta silmad on tulised. Nagu läbi loori märkab ta, et teiselt küljelt daam talveaeda on astunud, kindralkonsuli käsivarrel.

„Seal olete, härra leitnant!“ hüüab vii-maner röömsalt. „Meie ilus Liselotte otsib teid juba kõikjal!“

Liselotte? . . . Liane paled lähevad punasemaks, kui ta seda nime kuuleb.

Norbert ja Liselotte! Kas Gerald ei öel-nud nii?

Täis huvi vaatab ta ilusale naisele vastu, kes läheneb imeliselt libisevate liigutustega, milles on midagi maotaolist. Ja ta tunneb tas esimese pilguga naisratsaniku, kelle ta päästis julge vaheleastumisega võib olla raske õnnetuse eest.

Ja tõesti: Liselotte d'Esterre on väärt, et saada vaadeldud.

Õrnsinise atlase ja hõbegaasi lõhnavast pilvest kerkib sale, säravalt valge kael. Ja sellel suurepärasel kaelal istub omapäraselt ilus pea peenete, reeglipäraste joonte ja suurte, rohekalt sädelevate, nagu vosvorit pilduvate silmadega.

Ja need silmad vaatavad nüüd imelise ilmega pikantset, rassilist neiunägu leit-nandi kõrval.

Mõned sekundid vahivad üksteist kaks silmapaari. Siis pöörab Liselotte d'Esterre pea kõrvale, kuna ta suunurges tuksatab pilge.

Noor ohvitser, kes vahepeal on vaheta-nud paar ükskõikset sõna peremehega, pöö-rab jälle Liane poole. „Tean, et jääte heasse seltskonda, armuline preili“ — kerge liigu-tusega kindralkonsuli poole — „ja tänan teid meelepärase veerandtunni eest, mille mulle kinkisite, ja loodan, et teid varsti jälle kohtan. Seniks elage hästi!“

Liane noogutab vastuseks kergelt pead nagu tegi Pühvel-Kullavälja „Metsmesilane“,

kui teretas „poisse“. Ja Liselotte d'Esterre käe kõrval lahkub Norbert talveaiast.

IX.

On kaua peale keskööd.

Oma elegantses väikeses poissmehekorte-ris Unter den Lindeni puisteel istub koja-nõunik v. Marvitz õepojaga ühe pudeli „Rüdesheimer Bergi“ taga, lõhnav havanna suus ja ajab elavalt juttu.

„Tean täpselt, mis sa öelda tahad, armas Norbert,“ tõrjub härra v. Marvitz parajasti õepoja pahameelset märkust. „Sa ei ole süüdi, et teie mõis on nii võlgades. Kuid sa võid vana, haiget isa hädast välja aidata ja selle eest hoolt kanda, et ta mõisat ei müüda ta selja taga, et Birkenfelde jääb pe-rekonnale —“

Norbert, kes istub, üks jalg teisel, tugi-toolis, süttab uue sigari ja puhub siniseid suitsupilvi õhku. Tal ei ole aimugi, mis onul on mõttes. „Ka võiks niiviisi su kar-jäär lõppeda,“ jätkab kojanõunik halasta-matult. „Siiani said ikka kaunis ilusa tas-kuraha — mis muu seas, su isa haiglase oleku kõrval, mõisat veel rohkem koormas. Kui nii jätkub, ei saa sa varsti enam mi-dagi —“

Veel ikka suitsetab Norbert kaunis üks-luiselt, kuigi onu viimaste sõnade juures nagu pahameele vari üle ta näo lendab.

„Ja su vaene öde, too hea laps, närtsib igavestes muredes ja eluväiklustes!“ lisab härra v. Marvitz teravalt.

Õe nimetusel kummardab Norbert peal-mise keha veidi ettepoole. „Vaesest Eevast on minulgi kahju!“ arvab ta õlgu kehita-des. „Kuid mis võin mina parata —?“

Härra v. Marvitz ei vasta kohe, vist sel-lepärast, et trumbile, mis tal käes, rohkem mõju anda. Alles tüki aja pärast ütleb ta kuivalt, peagu äriliselt: „Sa pead — abi-elluma!“

Pahameele häälotsusega heidab Norbert sigari tuhakaussi. „Sa tead ometi, onu Udo—“

„Jajah, ma tean! Ka mina olin sinu aas-tais armunud kõrveni — ja pidin loo-buma . . . perekondlistel põhjustel. Algul arvatakse, et sellest üle ei saa — tahetakse noorusrumaluses kuuli pähe lasta, kuid hil-jem läheb kõik iseenesest. Liselotte d'Es-terrel on palju häid omadusi: ta on veetlev, tark, suursugusest perekonnast. Kuid — tal ei ole varandust. Ja sina — sa vajad naist rahaga . . . mitte veidi rahaga, vaid palju rahaga . . . väga palju rahaga . . . hulga rahaga . . . mida rohkem, seda pa-rem!“

Talle omase peagu naiseliku graatsiaga haarab vanahärra oma kristallklaasi ja rütü-pab aeglaselt kuldsele sädelevat Rheinveini. Siis nõjatub ta toolile ja ootab.

Norbert on akna juure astunud ja vahib öösse. Endamisi annab ta oma suurepärasele, elutargale onule õiguse. Ja siiski — ja siiski —

„Kui saad suure summa, võid kõik Birkenfeldil lasuvad võlad tasuda,“ algab härra v. Marvitz uuesti, kuna Norbert üha vaikib. „Sa saad, kui su hea isa kord silmad sulgeb — peaks see veel kaua kestma! — suurepärase mõisa omanikuks. Siia juure tuleks veel vürstlik varandus, millega saaksid repräsenteerida ja Birkenfeldi õigesse valgustusse asetada — see kõik tooks ka su karjäärile kasu. Ja — su õe tulevikule.“

Vaikides on Norbert pealt kuulanud. Nüüd astub ta vanahärra ette ja vaatab talle heasüdamlikult pilkava näoga tarka, üleolevalt naeratavasse diplomaadinäkku. „Sa teed ju nii, nagu vajaksin ainult kätt välja sirutada, onu Udo —“

„Endastmõistetavalt. Miljonid lebavad ju tänaval. Vajad neid ainult üles tõsta.“

„Miljonid? . . . Ma ei mõista sind —“

„Sa pead ainult tõe väikese pahega leppima, mu poiss. Kuid kibega pilli teevad — kümme miljonit magusaks!“

„Kümme — miljonit?“

„Nii palju on „Pühvel Kullavälja“ Metsmesilasel,“ vastab kojanõunik rahulikult ja tõuseb.

Kuum puna tõuseb Norbertile näkku. Talle näib, et ta on saanud rusikahoobi. Ta ei vasta mõned silmapilgud, nagu rõhutat sellest häbistavast tundeist. Siis ütleb ta kindlalt, süngete kulmudega: „Ma palun sind, onu, et preili Arevallo mängust jäta sarnaste kalkulatsioonide puhul!“

„Miks? On ta sulle nii väga vastik?“

„Seda mitte. Kuid —“

„Nii siis! Ta on ju kena tüdruk. Küll „metsikus“ juba kaob, kui oled ta käskija! Ja ta drastilised väljendused —“

„Ma ütlen, ei! Ja — lõpp.“

Esmakordselt lahkuvad onu ja õepoeg pahatujuliselt.

X.

Norbert Achenbach yeedab rahutu öö.

Kuigi ta silmapilkugi ei mõtle sellele, et paluda Liane Arevallo kätt, käib jutustajamine onuga ometi ta peas ringi.

Oleks ta kergemeelne nagu paljud teised — ta ei viivitaks, et näi vii neiu raha pärast kosida.

Kuid Norbertil on põhimõtteid. Ja need põhimõtted ulatuvad ka ta abielu mõisteni. Ja ta teab väga hästi, et ta süda kuulub Liselotte d'Esterrele — juba aastaid.

Mõlemad olid üksteist tantsutunnil tunda õppinud. Juba tookord erakordselt tõsine kadett ja elav tüdruk meeldisid üksteisele kohe. Kõigil tantsutunnipidustusis oli Liselotte Norberti väljavalitud „daam“. Norbert tõi talle lillekimpe; saatis talle kompvekke. Ja nii see jäigi. Ka siis kui ta kerkis lipnikuks ja Liselottest sai „noor daam“ ja nad nüüd üksteist enam tantsutunnis, vaid pallidel kohtasid. Ka siis kui Norbert sai õlalapid ja Liselotte astus üle kahekümnenda eluaasta läve.

Küll teab Norbert, et tal ei ole väljavaateid Liselotte kätt paluda, kui mitte mõni juhus talle seda raha ei too. Kuid ta ei soovigi veel abielluda.

Nüüd tuli täna öösel see õnnetu onu Marvitz oma õnnetu lobisemisega. Ja Norberti hea tuju on kadunud.

Rahulolematu iseenesega, nii täidab noor ohvitser sellel ennelõunal teenistuskohustusis. Siis läheb ta, nagu ikka, kasiinosse lõunasöögile. Selle juures tuletab ta veel kord eilset pidu Szapary' de juures meele.

Kõigist daamest kõige ilusam oli kahtlemata jällegi Liselotte d'Esterre. Kuid kõige omapärasem, oma lapselikus värskuses kõige veetlevam, oli too „väike metslane“ — Liane Arevallo.

Esmakordselt juhtub, et teine naisolend kerkib Norberti mõtteis Liselotte kõrvale. Ja sel „teisel“ on — kümme miljonit!

Norbert äigab üle otsaesise. Ta ei taha sellele enam mõelda. Kuidas võis onu Marvitz ainult sellele mõttele tulla, et tema, Norbert, võiks —

Ebaharilikult kiirelt lõpetab ta oma lõunasöögi, kus juures seltsimehed tähele panevad, et ta on sõnaahtram kui tavaliikult. Siis pöörab ta oma poissmehekorterrisse tagasi, heidab sohvale ja võtab raamatu kätte. Kuid lehitseb mehaaniliselt. Talle näib, et igalt leheküljelt talle vaatavad „Pühvel-Kullavälja Metsmesilase“ suured mustad silmad vastu; nagu tunneks ta veel praegugi, nagu eile neiu läheduses, kosutava tundena neiu oleku värsket loomulikkust.

Ja tal on miljoneid! Kümme miljonit!... Norbert kargab üles. See mõte on väljakannatamatu. Ta katsub sellest igal viisil lahti saada. Vägivaldselt ta juhib mõtted Liselotte d'Esterrele. Ta maalib selle veetlusi veetlevamais värves.

Asjatult. Paar suurt, muste silma seisab vahel. Ja nõiasõna:

„Miljonid on tal! Kümme miljonit!“

Tige iseenele, laseb ta hobuse sadulada. Tubli ratsasõit näib talle vajalik ja viib ta teistele mõtetele.

Ta ratsutab Birkenfeldesse.

Kui ta peale ühetunnilist sõitu näeb Birkenfelde vanu, halle müüre kerkivat osaliselt juba raagus puude tagant, läheb ta süda soojaks. Ta armastab oma isade mõisat ja mõte, et see on ajaküsimus, kui kauaks mõis jääb perekonnale, on talle väljakannatamata.

Vaibunud mõtteisse, ratsutab ta peapuiesteel. Niiskelt külm sügistuul viib viimased kollased lehed puudelt. Kõigil teedel ümberringi on kahisevad lehed.

Vaikides heidab Norbert ohjad juurerutavale teenrile. Siis astub ta imposandist trepist üles.

Teda võtab kõrge, tõsine vestibüül vastu, laiade poogenakende ja kunstipäraste sammastega. Ümberringi seintel v. Achenbachide esisade näopildid.

Ta sammub edasi mööda sünget käiku, mille seintes on kõrged, vanamoeliselt nikerdatud tiibused. Hiilgusest hoolimata on igalpool kõdunemist märgata. Veel iialgi varem ei ole Norbert seda tõsiasja nii tähele pannud kui nüüd.

Norbert koputab, kuid keegi ei hütta sisse. Otsivalt vaatab Norbert ringi. Ta näeb teenrit käigu lõpul ja kutsub ta lähemale.

„Kas kindralihärra ei ole oma toas, Johann?“

„E, härra leitnant. Kindralihärra on raamatukogus. Härra kojanõunikuga.“

Vastumeelne tunne valdab Norbertit. Mis tõi onu Marvitzi just täna Birkenfeldesse?

Veidi tusaselt astub ta raamatukokku. Hele tuli põleb kaminas. Ja raksuvate leedide kõrval istuvad mugavas klubitooles kaks härrat.

Uks on kojanõunik Udo v. Marvitz. Teine, peagu lumivalgete juuste ja habemega ja lugematute kortsudga näos, millel seisab raske kannatus, on majahärra.

„Tere, armas isa!“

Vaevaga ajab rauk end poolleavast asendist üles. „Tere tulemast, mu poeg! Kui hea sinust, et tuled vana isa külastama! Ka su onu oli nii lahke — siin on kord nii üksik — jajah, inimene läheb vanaks — — —“

Liigutatult surub Norbert kahvatut rau-

gakätt, mis talle ulatatakse vastu. Siis tere- tab ta kojanõunikku.

„See on mulle meelepärne, et täna mõlemad siin olete,“ jätkab vanahärra pehmel, monotoonsel häälel. „Ma ei tea, mis Eeval puudub. Birkenfeldes on palju parandusi ja muutusi vajalikuks saanud! Kuid ta ei taha käsitöölisi tulla lasta.“

Tahtmatult vahetavad onu ja õepoeg ühe pilgu. Kindral v. Achenbach ei näi midagi aimavat; ta tütar tahab vist tast hirmsat teadet eemale hoida, mis vanale, haigele härrale võiks surma tuua.

„Palun sind, Norbert, kõnele sina oma õega!“ jätkab kindral väsinud käeliigutusega.

„Muidugi, armas isa.“

Vanahärra noogutab rahulolevalt. „Rõõmustan, et oled minuga ühel arvamisel, mu poeg... Ja nüüd jätame selle teemi! Jutusta Berliinist ja seltskondliku elu sündmusist! Mu hea onupoeg siin —“ väikese kummardusega härra v. Marvitzi poole — „on juba tühte tähte maininud, mis seltskondlikus taevast on tõusnud —“

Jälle vahetavad onu ja Norbert ühe pilgu, kus juures noorema mehe tumedad silmad pahaselt valguvad, kuna vanema külmad, hallid külmad silmad jäävad üksluiselt ülevaiks.

Ennekui Norbert suudab vastata — avaneb uks hääletult.

Noor daam väga õrna kehaehitusega, lihtsas, tumedas kodukleidis, astub sisse. Kitsas, veidi kahvatu nägu sarnaneb väga venna omale.

Teretus venna ja õe vahel on väga südamlik. Kuid Norbertile näib, et Eeva on täna kahvatum ja vaiksem kui muidu. Ta kasutab esimest juhust, mis tuleb — mõlemad vanahärrad vaidlevad parajasti poliitiliste sündmuste üle — et õde väikesele jalutuskäigule parki paluda.

Vaikiva peanoogutusega täidab Eeva ta soovi. Ta aimab, mis tuleb.

„Ma ei aimanudki, et meie asjad on nii halvad,“ ütleb Norbert ärevalt. „Et sa isegi majapidajanna lahti oled lasknud ja ise majapidamist juhitud.“

Eeva noogutab kurvalt. „Jah, Norbert. Teener jääb, muidu märkab seda isa. Majapidajannat ta ei vaja. Peame talle oma meeleheitlikku seisukorda varjama. Arst ütleb, et iga erutus ta nõrgestatud südamele võiks pahu tagajärgi tuua —“

„Mis nüüd? Sa ütled, et krediit on lõppenud. Ka mina hoian kokku. Kuid sa tead, et meie ohvitserid kaasa tegema peame,



Noored raadiosõbrad.

kuna teised noored mehed seda ei vaja.“

„Jajah, tean. Mul on ju veel ehteid. Peamiselt perekondlik ehe —“

„Eva! Sa ei taha ometi—“ hüüab Norbert.

Neiu naeratab — pehmelt, taevalikult, mis löikab vennale südamesse.

„Perekondlik ehe on väga hinnaline.“ jätkab Eeva veidi elavamalt. „Lasin teda juba hinnata —“

„Ei, seda ma ei salli!“ segab Norbert ehmunult vahele. „Achenbachide perekondlik ehe pandivõtjate ja kõrilõikajate käes! See oleks häbi!“

„Ei ole teist väljapääsu, armas vend!“

Jälle vaikib Norbert tükk aega. Siis hüüab ta ägedalt: „Oleks mul teine elukutse! Oleksin ma ülikooli läinud või ametnikuks hakanud — siis võiksin teid nüüd aidata, kuna vaene leitnant veel teie taskul lasub!“

„Achenbachid olid sugupõlvest sugupõlve ohvitserid, Norbert! Ka ei elataks ametnikupalk meid Birkenfeldes!“ lohutab õde armurikkalt.

Norberti rinnast kerkib ohe. Ja jälle tuksatab ta ajudest läbi — veetlevamalt kui varemini: „Ja miljoneid on tal! Kümme miljonit!“

Mitte enam võimatu ei paista talle mõte, et ta võiks noore pärijanna Liane Arevallo kosida . . .

Birkenfelde pe a b päästetud saama. Ja seega valgejuukselise perekonnapea elu — ükskõik, mis hinna eest.

XI.

On neljas päev peale pidu Szapary'de uures.

Liselotted, Esterre istub hommiku-kuues oma veel kaunis koristamata toas ja loeb Prantsuse komberomaani. Kuid ta mõtted ei viibi huvitava lektüüri juures. Haruldase jonnakusega keerlevad nad hiljutise peo ümber.

Ja need mõtted ei ole just väga meelepärased.

Liselotte d'Estherrel ei ole oma kor-terit. Ta elab juba aastaid oma vana-ema, ühe kõrge riigiametniku lese juures.

Liselotte ei mõtle heameelega oma esimesele lapsepõlvele.

Ta isa, Prantsuse sõjaväeline attashee, kaotas mängus ja teiste kirgede läbi mõne aastaga oma ja abikaasa, ministeeriumi direktori Sinapiuse ainsa tütre, varanduse, kutsuti aavõlgade pärast oma valitsuse poolt ära ja pidi teenistusest lahkuma.

Ta abikaasa jäi oma ema soovil vaevalt kuueaastase Liselottega maha, kuna ei tahtnud lapse pärast end usaldada kergemeelsele mehele võõral maal.

Nüüd elasid need kolm — vanaema, ema ja laps — Linki tänaval Potsdami platsi ääres. Nad pidid algusest peale väga kokkuhoidlikud olema, et „väliselt“ seisukohaselt esineda võida. Parimad asjad endiselt hiilgusajalt müüdi maha ja ainult vajalik mööbel jäeti alles.

Kui Liselotte kaksteistkümmend sai, suri ta ema. Laps jäi üksik vanaema juure ja oli varsti oma jonnaka, türrannilise oleku tõttu perenaine majas.

Mida rohkem tütarlaps kasvas, seda rohkem tuli kokku hoida. Liselotte oli edev ja vajajas ilusaid riideid ja ehteid — (juba siis, kui käis tantsutunnis. Veel enam kasvades ta nõuded, kui ta sai täiskasvanuks ja, oma surnud vanaisa suurte teenete pärast, kojapidustusile kutsuti.

Liselotte d'Estherrel oli hulk austajaid. Kuid ükski neist liblikaist ei mõelnud vaese neiu kosinisele. Ja kuigi ta austajate parves oleks sarnane ideaalse meelsusega noormees leidunud, kes rahast ei oleks hoolinud, oleks Liselotte ise talle arvatavasti korvi andnud.

(Järgneb.)

Ankrukett.

Saksa kirjanik **Rudolf Stratz.**

See on üks neist paljudest kummalistest lugudest, mis ma maailmas rännates olen läbi elanud. Vana Köhler-pasha on ta mulle Stambulis jutustanud. Tookord, kui Stambul veel oli Stambul: muinasjutulik kaliifide linn ilma raudtee roobasteta - Euroopasse, saduldatud hobustega tänavanurkadel troskade asemel, täis kollaseid koeri ja dromedaare pimedatel tänavatel — tookord, kui Stambul veel oli saladuslik osa Tuhat-ühelst ööst.

Ja inimeast saadik Konstantinoopolis Köhler-pasha. Mitte üks neist hiljem Berliinist tulnud kindralstaaplastest. Vana sõdur türgi teenistuses. Sõjamees läbi ja läbi, keda võis leida iga õhtu Grande Rue lähedalt Peera linnajaost väikese saksa Janni õllepoe laudkonnast. Seal, kui ühel õhtul kahekesi ümmarguse kesklaua ääres istusime, jutustas ta selle loo mulle.

Mullu, maikuul, rändas siin keegi rootsi turist ringi. Kuus jalga pikk, sihvakas ja sale kui noor sarapuu. Heleblond, helesiniste silmadega ja pikkade blondvurrudega. Kergemeelne, keda naised armastavad. Selle rootslase seltsis olin ma ennast paadis üle Bosporuse lasknud sõuda „Mergusate vete“ juurde, kus pärast lõunat suursugune haaremimaailm pidaskorset. Sel päeval söitsid kõik pashade odaliskid oma teenijatega lahtistes, mustadest pühhlitest pikkamisi veetud tõldades välja värsket õhku hingama. Muidugi kõleda-värviliste päikesekatuste all ja rõivastatud Pariisi uuematesse moodidesse, kuid sügavasti loorita-tuina. Muud polnud neist näha kui mustad silmad pealpool valgeid näolehvikuid.

Paks neeger-eunuk, kes oma oranshkollases rõivastuses nagu suur ahv naiste keskel ühes vankris konutas, näitas pikale blondile rootslasele tee

ääres tigidalt oma valgeid hambaid. Rootslane aga vahtis üksisilmi kahte suurt musta silma tema taga. Ja need suured mustad silmad vahtisid ülevalt ka tema poole alla. Teenijate suurele arvule vaadates pidi see daam olema väga suursugu haaremidaam. Aasia kaldal, teisel pool, valitses juba videvik. Mina sundisin rootslast kojuminekule, ennekui saabus öö. Öösel võis eurooplane tol ajal veel kõige kindlam olla vaid meie juures Peera linnajaos.

Ja Peeras istusime tol õhtul Janni juures — väike ringkond sealsest saksa asundusest. Kõrvallaua juures istus kaks noort tusast ameerika turisti. Nende juurde astus dragoman Moldavini, levantiinlane, väike, paks, euroopalikult riides, fes vammise näo kohal. Ameeriklased küsisid temalt inglise keeles murelikult: „Ei midagi teadet?“

Võõrastejuht kehitas hommikumaalikult õlgu:

„Kardan, et me mr. Morrisest iial enam midagi ei kuule!“

„See on kolmas noor välismaalane, kes kahe viimase aasta sees öösel Stambulis on läinud kaduma!“ ütles meie lauas helveetia speditöör härra Röchli. Ja Viini raamatukaupmees Camillo Bernrieder täiendas:



Varasügis.

„Katse, tungida haaremisse, lõpeb igakord surmaga!“

„Õigemini: katse sealt jälle väljuda!“ parandas hallijuukseline Hektor Kühlevein, kes kaua aastaid teenis ühes türki rügemendis majorina. Ta pööras rootslase poole: „Ratsutasin täna „Magusatest vetest“ mööda ja nägin teie silmade kõnet pühveltõldega. Hoiatan teid!“

„Mille eest, major?“

„Kuulsite praegu: nii mõnigi pole enam tagasi tulnud, kes haaremisse tahtis õnne katsuda.“

„Kõik neid julgeid nähti õhtul enne seda jutlevat ühe vana, paksu, paksultlooritud naisega,“ ütles härra Rütchli. Ja Bernrieder jätkas: „Nii oli lugu ka õnnetu mister Morrisega.“

„Teie näite olevat õige julge, härra Ekström!“ lõpetas Kühlevein. „Hoiduge musta naise ja mustade silmade eest! See on surm!“

„Täna teid!“ Rootslane tõstis klaasi. „Teie terviseks! Minu terviseks. Meie kõigi terviseks!“

— — —

Ja keda ma näen järgmisel õhtul videviku ajal Stambulis Seraskieratplatsil ühe vana musta looriga kaetud naise seltsis edasi-tagasi jalutavat ja tasakesi kauplevat? Härra Thure Ekströmi.

Ma tõmbasin ta kärsitult kõrvale.

„Ega te ometi ei hakka seda hullu seiklust otsima?“ küsisin temalt, ja pikk rootslane vastas mulle lahkesti, kuid pikkamisi:

„Tulin ju seiklusi otsima!“

„Otsima. Aga mitte nende kätte surema!“

„Oh ei, seda ei sünni,“ vastas tema naerdes.

„Teie lugu lõpeb samuti kui teistel!“

„Julgen teile vastu väielda, pasha!“

Kui soovite, teatan teie omastele Rootsi ettevaatlikult, is on sündinud. Palun, jätke mulle oma adress.“

„Parem kõnelege minu seltsis homme Janni juures, pasha! Jah? Nägemiseni!“

— — —

Olen järgmisel hommikul Janni juures. Seal istub veeklaasi taga härra Thure Ekström kõige paremas tujus, värskest raseerituna. Kergemini hingama hakates istun tema juurde.

„Jumalale tänu, olete oma seiklusest ometi veel viimasel hetkel loobunud!“

„Vastupidi: see on mul õnnelikult selja taga.“

Ja ta jutustab:

„Mustasse rõivastunud paks eit ootas mind õhtul kell 10 Stambulis Bütsantsi müüri ja mere vahel üksikus kohas. Ainustki hinge ei olnud lähedal. Kuulda oli vaid koerte hulgamist ja tuule hoigeid. Looritatud vana nõid kraaksus puudulikus prantsuse keeles nüüd veel viletsamini kui päeval. Võttis mul käest kinni ja juhtis mind. See oli vajalik. Asjatundmatu ei oleks siin kottpimedate ahtakeste tänavate vahel kolme sammugi edasi jõudnud, pead pöramata vastu haisevaid, niiskeid, akendeta müüre. Ainult tasasest vulinast oli kuulda, et ikka veel viibisime Bosporuse läheduses.“

Seal asetsevad ju paleed, mille müüridest piiratud küpressiaiad ulatuvad mereni. Kõrges müüris, mille äärt mööda edasi kobasime, näis eide sosina peale seestpoolt avanevat mingisugune värav. Eit lükkas mu läbi mingisuguse lünga metsikusse põõsastikku. Selle niiskes pimeduses hiilisime kiki varbil mingisuguse musta maja poole, mille kontuurid mulle lüngalt silma paistsid. Sel hetkel — tunnistan seda teile avameelselt — küsisin eneselt ometi, mis ma siit küll õieti otsin. Ma jäin seisma. Aga nüüd oli see juba hilja. Välgahtas mingisugune õilambike. Selle vubisev tuli valgustas umbkaudu ühe neegri valgeid hambaid, laia nina ja pakse mokke. See oli enunuk ehk kohitsetud mees. Aga hiigelsuur. Ja sellejuures naeruväärselt rietatud pikka, kaherealisse saterküenese, pikkade mustade pükstega, kõrge punase fessiga peas ja kollaste kingadega jalas. Kingad lükkas ta jalast ja saatis mind sukkades majasse Kuldsarve kaldal.

Ja seal ühte tupp. Selles hämaras toas valitses ambra ja bulgaaria rooside lõhn. Puuvõre oli akna eest kõrvaldatud. Väljas kergesti liikuvad küpressiladvad heitsid kuuõbedas rahutuid varje põrandavaiba kirjule persiamustrile. Oli, nagu oleksid mustad hoiatussignaalid seal minu ees pikkamisi liikunud. Ma ei vaadanud neile. Mina nägin eemal, poolpimedas, muste mandlisilmi „Magusate vete“ juurest. Ja nagu nende all, valge ja kahvatu, oli nüüd looritu.

— — —

Nagu öeldud, aknad küpressiaia poole olid sel jahedal, niiskel maiööl lahti. Taevas oli täis kuldtahti ja nende vahel ja kuldäärtega valgete pilvekeste vahel jooksis kiiresti täiskuu nagu sõvaht, mõttes tunde kuni koiduni. Päev polnud veel saabunud. Aga seal eemal, kaugel Aasias, he-

lenes juba kergesti mägestiku kõrge äär, ja väljas küpressimetsas, mis oma surma-vaikuses tuletas meelde linnaääres seisvat suurt kalmistut, hakkasid nüüd juba kuris- tama esimesed unised tuvid.

„Magusate vete“ mustad silmad. . . . Need silmad olid pehmed ja niisked nagu kaljukitse silmad. Aga nüüd, värisedes päeva ja kaste ees, lugesin ma sealt nende õrnast läikest mörva. See kahvatu, nagu marmorine, ümmargune lapsenägu tõstis oma laud armsasti minu poole üles. Aga ma lugesin tema naeratuses surma. Lähedat surma seal ukse taga, kui ta käed minu vallandasid, et tasase plaksutamisega väljast sisse kutsuda musta neegrit, kes minu ta- gasi pidi juhtima küpressitihnikusse, kus arvatavasti magasid minu eelkäijad.

Et keegi peale selle maja ja peale tema, selle mustade silmadega hanumi, sellest kü- lastusest ja ööde saladustest midagi ei kuu- leks. Ta rääkis prantsuse keelt ja ma ütlesin talle, veel enne kui ta jõudis plaksu- tada käsi, aupakliku ja tänuliku naeratu- sega :

„Jätsin oma võõrastemajja kinnise kirja, mis tuleb ära anda konsulaadi ja seal avada, kui ma kell 9 hommikul pole jõud- nud koju.“

Ta vahtis mulle tarretult otsa.

„Selles kirjas on täpselt ära tähendatud tänav ja maja, kus minu tapeti.“

Tema vaikis. Mina jätkasin :

„Pinedas tulle oleks mul võimatu olnud maja asukohta kindlaks määrata, aga ma teadsin seda varem. Mr. Morris, ameerika- lae, reetis selle mulle juba varem enne siiatulekut!“

Tema ei teinud häältki.

„Ainus pääsetee teile, madam, ja mulle seisab selles, et minu kirja ei avata,“ lõ- petasin. „Selleks on vaid üks abinõu : Teie, madam, saadate minu isiklikult kuni müüri ukсени ja takistate, et mulle teel mõni õn- netus ei juhtu, mis mu elu lõpetab, milles teie vististi ei ole süüdlane!“

Ta tõusis pikkamisi. Oli surnukahvatu, võttis valge õlstiku õlgade ümber, avas ukse. Väljas seisis mitte ainult hiigelnee- ger, neid oli seal koguni neli. Ta ütles neile värisevail huulil mõned sõnad keeles, mida ma ei mõistnud. Neegrid muutusid äkki näost halliks, taganesid nõutult ja andsid meile teed.

Ja tema võttis minu käest kinni — ta sõrmed olid kummaliselt külmad ja vere- vaesed, nagu kõigil hommikmaalastel — nad võrdusid surnu sõrmedele — ja saatis

mind ise läbi maja ja läbi aia väravani müüri sees. Siis ma olin väljas ja pääste- tud!“

„Nii kaugelt poole aasta eest rootslane Ekström!“ ütles vana Köhleri-pasha Janni õllepoe ümmarguse laua juures Peera linna- jaos. „Ja mina andsin talle nõu : olete al- les hoidnud oma elu. Aga uskuge vana Stambuli tundjat — kui teile teie elu ar- mas on, siis lahkuge nüüd Konstantinoo- polist nii ruttu kui ial võimalik.“

Ja tema vastas :

„Mina ei räägi oma seiklusest siin peale teie kellelegi! Ja ülehomme sõidan ma siit teele tühe inglise aurikuga, mis läheb Kal- kutasse!“

Suur ida-india ookeaniaurik seisis väljas Galata reidil teiste omasarnaste vahel ankrus. Sinine lipp lehvis tal mastitipnl. Laeva lael seisis värskena, lõbusana ja blondina rootslane. Meie kõik olime teda saatnud ja seisime nüüd ta ümber. Ja helveetslane härra Röchli kisendas talle ülesvinnatava ankruketi kõrina saatel kõrva :

„See oli teie poolt mõistlik, et lolli haaremiseikluse peast välja kihutasite!“

Ja Thure Ekström noogutas vaid rõõm- sasti pead, kuid ei vastanud. Ankrukett kõrises ja kõlises liig pööraselt.

Pikkamisi tõusid ta mudastatud raudlü- lid, kuna madrused teda väntasid, Bospo- rusest esile. Meie ei vaadanud sinna poole. Aga ümbruses asuvatel laevadel tekkis metsik liikumine. Madrused karjusid ja vehkisid. Aeru- ja kalapaatides tõstsid vehki- vad hommikmaalased oma käed üles. Ja nüüd tormas ka meie laeva kapten üle lae väntajate poole, nägu täis õudu.

„Mis põrgu see on?“ kisendas ta ja osutas ankruketile.

Ja nüüd nägime meiegi : tühes ankruke- tiga kerkis merest üles ka pikk rida tul- vil kotte. Jämeda kõiega olid nad kõik kokku seotud ja see kõis oli merepõhjas sattunud ankru külge. Ja kõigis neis kot- tides võis selgesti näha inimeste kontuure. Ülemistes vähemad, alumistes suuremad.

„Siin on jälle kord üks pasha oma kogu haaremi ära uputanud!“ ütles Kühle vein kuivalt. „Naised, naisteenijad, eunukid — kõik! Jumal teab, mis Stambulis jälle on juhtunud!“

„Arvatavasti viibis mõni mees tema haaremis ja seda nähti!“ ütles Viini raamatu- kaupmees Camillo Bernrieder.

Kõigi silmad pöördusid äkki rootslasele.

See oli näo kõrvale pööranud, toetas oma pea reelingul kätele ja nuttis.

„Ankur merre!“ möirgas kapten. „Ankur ja kõik! Kõik — ainult mitte türgi politsei! Mul peavad olema selged paberid!“

Ankur ohverdati. Ta kukkus kõigeaga, mis ta küljes, plaksudes vette. Siis silenes veepind jälle. Bosporus seisis rahulikult, nagu ei oleks sündinud midagi, päikesepaistel.

„Teie! Aur peale!“ möirgas kapten.

Meie olime alla paati roninud ja sõitsime maale. Kui Galata sadamasillalt laeva poole tagasi vaatasime, sõitis ta ühes rootslasega juba kaugel sinimerel.“

— — —

„Ja ainult vana kupeldaja,“ küsisin ma Köhler-pashalt, kes mulle seda kõik jutustas, „too vana mustasse rietatud eit pääses karistamata?“

„Tema leiti paar päeva hiljem eemal Ejubis üksikus kohas surnuna. Ilma peata,“ ütles Köhler-pasha. „Ja kui tal mantel seljast võeti, leiti, et ta oli mees. Keha järele rammus levantiiulane.“

„Pea on nad kõrvale visanud, et koerad selle ära näriksid ja tundmatuks teeksid,“ jatkas ta. „Aga paar tsherkessi leidsid ta veel õigel ajal ja toimetasid politseisse.“

„Ja kellele kuulus see pea?“ küsisin.

Köhler-pasha jõi lonksu õlut ja ütles:

„See oli dragoman Moldavini pea!“

Patt.

Ungari kirjanik **Joszet Pasztor.**

Räägiti patust.

„On patte, mida pole võimalik tasuda,“ ütles keegi hallipeaga härra. „Ühest sellisest patust tean minagi rääkida.“

„Armastus?“ küsis uudishimulikult keegi daamidest.

„Jah. Armastus on selle loo peateem . . . Ei mäleta ainustki teist elamust, mis mu hinge oleks nii väga vapustanud . . .“

Ja ta jutustas:

„See oli umbes kümne aasta eest. Ma viibisin ühes provintsilinnas, väikeses, vaikes pesas, kus tüksteisega ruttu saadakse tuttavaks. Nõnda sain tuttavaks ka ühe lahke, suureintelligentsiga varustatud õilsa härraga, kes palju tegemist tegi loodusteadusega.“

Kord palus ta mind vaatama oma mineeraaliatekogu. Seal kohtasin esimest korda „Eikellegiga“, kõhna noore neiuga, kel olid suured, unistavad silmad. Tema tuli ühe saleda, kahvatu, mustasse rietatud ja kurjalt-vaatava proua seltsis, kes näis olevat elava leina ja valju karskuse kehastus.

Minu sõber ja ta proua muutusid äkki tõsisteks. Mind esitati daamile. See sirutas mulle umbusklikult oma pika, kondise käe vastu ja ta sõrmed puudutasid vaevalt minu sõrmi.

Mina heitsin pilgu noorele neiule. Tema oli mustasse rietatud naise vastand. Ootasin, et ta mulle esitletakse. Neiu ei olnud

ju enam laps. Kuid proua ütles karedal toonil:

„Mine alla aeda. Tead ise, mis sul on teha.“

Neiu lõi silmad ruttu maha, pigistas suu, pöördus sõnatult ja läks veranda kaudu aeda.

Mu sõbra proua saatis daami tuppa.

„Kes on need daamid?“ küsisin sõbralt.

„Vanem preili on minu kaugelt sugulane. Meie teda ei armasta. Tema süda on piiratud nagu kivimüürist. Ta on rikas, aga oma rahaga ei ole ta kunagi midagi head teinud. Ta elab väga eraldatult ja ta maja on päris klooster.“

„Ja neiu?“

Mu sõbra silmad löid loitma.

„See väike Eikeegi. Nii kutsume teda. Tema on selle tigea naise õetütar. Roosa — nii on valida tädi nimi — oli armunud neiu isasse, kelle pruut ta oli. Ühel päeval aga kadus peigmees oma — pruudi õega. Väikese „Eikellegi“ emaga. Kuid see ei abiellunud temaga iial. Roosa katsus eneselt elu võtta, kuid päästeti. Siis loobus ta kõigist elurõõmudest. Vaevalt oli väike Eikeegi maailma tulnud, jättis lapse isa maha tema ema, kelle elu seitsaadi oli pikaldane suremine. Kui väike Eikeegi sai kaheksa aastat vanaks, suri ta ema ja laps viidi tädi juurde.“

„Väga sümpaatlik neiu,“ ütlesin.

„Tädi hoiab teda iga inimese eest varjul, sunnib teda elama nunne elu.“

„Ja teie ei ole selle kahetsusväärse olendi huvides rääkinud sõnagi?“ küsisin.

„Oh, ometi. Kuid kes saab selle tädiga rääkida?! See on kui kivirüngas, keda inimesed kardavad. Vaatab elule kui puusärgile.“

„Aga see neiu on ju alles nii noor!“

„Tahtsin kord tema huvides õige energiselt esineda,“ jatkas mu sõber. „Ütlesin ta tädile, et asi nii ei või jätkuda. Kuigi ta hoolitseb neiu ülespidamise eest, pole tal ometi õigust teda sundida sellist elu elama. Oleksid pidanud teda siis nägema! Meeletult kisendas ta: „Kas tahate, et ta järgib oma kurja vere häälele?! Ei iial, pea meeles, ei iial! Isa patune veri ringleb ta soontes. Tal on ka isa nägu, suu, otsaesine ja siis veel see salakaval, variseerlik õrnus ta silmades . . .!“

Ma otse ehmusin. Mul on neiust väga kahju, aga ma ei saa teda kuidagi aidata!“

„Aga see on ju kole!“ ütlesin ja tõusin. „Lähnen natukeseks alla aeda.“

Mind tõmbas õieti väike „Eikeegi“ aeda. Oleksin temaga meelsalt rääkinud. Aga ma ei näinud teda. Oli juba videvik ja õrnad varjud langesid juba puudele. Äkki kuulsin otse enese kõrval sosistamist, mis tuli veinilehtlast. Ma seisatusin ja kuulsin sumbutatud sõnu, nagu neid vahetavad vaid erutatud inimesed. Siis jäi äkki kõik vaikseks.

Kui ma viinamarja väädid pisut kõrvale lükkasin, siis ma ehmusin. Keegi noormees hoidis väikest „Eikeegit“ käte vahel ja see oli ta kaela ümbert anduvalt kinni võtnud. Mees oli umbes kakskümmend aastat vana ja kandis mundrit. Maas seisis madrusemüts.

Noormees kummardus ja võttis maast mütsi üles. Ta silmitses neiu kaua ja innukalt, siis ruttas ta lattaija juurde, ronis sealt üle ja oli lähemal hetkel kadunud. Neiu vaatas talle kaua järele, ohkas siis ja ruttas lehtlasse tagasi. Selle juures nägi ta mind ja kahvatas.

„Olen teie sõber,“ sosistasin.

„Näгите kõik?“ küsis tema tasa vastu.

„Jah,“ vastasin tõsiselt.

„Kui keegi seda kuuleb, siis on see minu surm.“

„Usuldage mind.“

Innukalt ütles neiu:

„Usaldan teid. Tunnen teie silmist, et olete hea inimene.“ Ta heitis mulle paluva pilgu. „Palun teid, minge tuppa, ma pean veel noppima lillesid.“

Nende sõnadega ta pöördus ja ruttas mi-

nema. Vaatasin talle kaua järele. Mul oli ilusast lapsest kahju. Kuidas kõik lõpeb? Need lühikesed, salajased kohtamised ei või ju kesta igavesti!

Nädal hiljem sain neiuaga jälle kokku. Jäime verandale hetkeks üksi. Ma ütlesin tõsiselt:

„Varem või hiljem saab teie tädi ometi kõik teada!“

Ta vaatas mulle kohkudes otsa. Ja ta silmad niiskused.

„Miks teete mulle valu?“ küsis ta tasa. „Olen õnnelik. Kas tahate minult röövida minu õndsuse?“

„Sugugi mitte. Aga tulevik?“

„Mina ei mõtle tulevikule.“

Sügav veendumus kõlas ta sõnadest, kui jatkas:

„Mis on tulevik? Selle tõenäolisus, et õndsus kaob . . . Nüüd ma olen õnnelik, see on kindel . . . Elu on ju vaid niikaua õige, kui kestab õnnelikkus.“ Ta kummardus punastudes mu ligidale. „Ärge järgnege mulle nüüd aeda, palun,“ sosistas ta. „Me ei ole üksteist tost saadik enam näinud.“

Ta pilk lendas toa uksele, siis läks ta pikkamisi alla aeda.

Minu sõber polnud veel koju tulnud, mis pärast ma tühe ajalehe kätte võtsin. Äkki ma märkasin, et vana tädi oli tulnud verandale ja tahtis minna aeda viiva ukse juurde. Viskasin ajalehe ruttu käest ja pöördusin tema poole:

„Palun — üks silmapilk!“

Ma ei olnud temaga veel kunagi rääkinud. Meie vahele oli tekkinud ebamäärane viha. Tema jäi seisma ja silmitses mind kahtlevalt.

„Kuhu ta läks?“ küsis ta.

„Ei tea,“ vastasin kohmetult. „Usun tupp.“

Tädi naeratas külmalt, pilkavalt.

„Kuulsin selgesti, et aeda viiv uks kiunus. Ja teie ei näinud teda? Mis on tal sel ajal aeda asja?“

Ta astus ruttu ukse juurde.

Mina jooksin talle ette ja ütlesin erutatu:

„Jääge, palun. Ütlen teile midagi. Olen küll võõras ja minul pole teie asjadega tegemist. Aga võõrana oskan ma asju selgemini hinnata. Tean, kuidas elate, tean, millist elu elama te ka seda vaest last sunnite . . .“

„Mis puutub see teisse?“ küsis ta ja silmitses mind karmilt.

„Nagu see ikka puutub teisi inimesi. . .“

Teie tahate üht noort hinge sundida pikkamisi surema, tahate teda panna puusärki, kuhu te juba enese olete pannud.“

„Teie olete ta kaaslane!“ hüüdis tema mulle ja kuivatas taskurätikuga oma nägu. „Saan kõik teada! Aiman juba ammu midagi. Olen märganud muudatust ta olevuses. Ta palveraamatu vahelt leidsin pressitud lillegi!“

Ta astus ühe sammu ukse poole.

„Tahan minna aeda!“ ütles ta mulle karedalt.

Mina võtsin uksekäerauast kinni ja vaatasin talle vihaselt näkku.

„Tahan minna aeda!“ kordas tema.

Mina aga kiskusin ukse äkki lahti ja hüüdsin valjusti välja aeda:

„Irene! Irene!“

Mõne hetke järele ilmus neiu. Ta nägu hõõgus.

Külmalt, hirmsa pilkega silmitses tädi teda.

„Mis sa aias tegid?“ küsis ta.

Neiu ei vastanud, lõi ainult silmad maha.

„Mis sa aias tegid?“ küsis tädi veel kord ja haaras neiul õlast kinni.

Väike Eikeegi tõstis pea. Külm uhkus loitis ta silmis, kui vastas:

„Seda ma ei ütle!“

„Iial ei tule sa enam siia, mõistad?“ kähistas tädi läbi hammaste.

„Hea küll,“ vastas neiu ja laskis pea longu.

Nad lahkusid. Mitu nädalat ei näinud ma neid enam. Läksin ühel päeval jälle sõbra juurde.

„Mis on väikese Ireneaga?“

„Kole!“ ütles sõber. „Nüüd on vana ta luku taha pannud. Ei lase teda majast üldse enam välja.“

Umbes kolm päeva hiljem, kui sõbra seltsis verandal istusin, viipas mulle alt aiast keegi käega. See oli Irene. Mingisugusel ettekäändel läksin alla. Neiu kahmas oma kuuma käega minu käest kinni.

„Mul on teile suur palve,“ algas ta paluvalt. „Helistage naabrimajja, küsige Julius Baroti järele ja andke talle see kiri ära.“

„Mis olete teinud, väike Irene? Teie olete nii erutatud.“

„Ärge küsige,“ sosistas ta. „Pögenesin tädi käest. Olin kolm nädalat luku taga. Kauemini ei jõudnud kannatada.“

Ta sumbutas häält veel enam, kui edasi rääkis:

„Nädala pärast reisib Julius ära. Tema on madrus ja tuleb alles kahe aasta pärast

jälle koju. Nad sõidavad Vaiksesse ookeani..“ Minge! Minge! Palun teid taeva pärast... Palun teid... Ma ei taha, et mind nähtaks, sellepärast kirjutasin kirja.“

Ma pistsin ümbriku taskusse ja läksin tagasi verandale, kust nägin neitut läbi õue aeda lipsavat. Ma lahkusin sõbrast, helistasin naabrimajas ja lasksin noore mehe välja kutsuda.

„Teie teate meie asjast?“ küsis ta tasa, avas kirja ja hoidis tänava laterna alla.

„Jah,“ vastasin.

Noormees luges kirja ruttu läbi.

„Minu väike, magus Irene, minu armastatud Irene!“ sosistas ta ja noogutas tasa pead. „Täna teid,“ ütles ta siis ja andis mulle oma väriseva käe.

„Lubage mulle mõni sõna,“ algasin ma kohmetult, „olen ju teist vanem — ärge tehke mingit rumalust!“

Nagu ei oleks noormees minu sõnu kuulnudki, pigistas ta veelkord tummalt minu kätt ja läks maha. Seisin tänaval üksipäi. Jalutasin mõne korra edasi tagasi ja istusin siis pingile, mis seisis mu sõbra maja ees. Mõtisklesin:

„Pea ma armastajaid eksitama? Neilt rõövima need ilusad hetked? On mul seks õigust?“

Siis läksin edasi ja jalutasin tänavatel sihitumalt, kuid midagi kiskus mind ikka jälle sinna maja juurde tagasi. Mu silmad niiskusid, mu käed läksid rusikasse.

Äkki kuulsin kaht järgnevat pauku.

Ma jooksin ukse juurde ja helistasin metsikult kella. Me ruttasime laternatega aeda. Seal lamas ilus neiu, tema kõrval noormees. Noormees alles elas. Ma võtsin väikese „Eikelegi“ oma stille ja kandsin ta verandale. Seal panin ta lauale ja seadsin ta päitsisse künkla.

Siis ilmus neiu tädi. Mu silmad loitsid. Sumbutatult, sosistades, tulid sõnad minu suust:

„Mõrvar! Teie, mõrvar!“

Ja piinatuna hakkasin ma oma võimetuses nutma nagu laps.

„Tema tappis ta! Tema tappis ta!“ nuuksus minus sisemine hääl. „Mispärast? Kes karistab teda selle eest?“ — —

Jutustaja jäi vait. Valus rääkis ta silmis, kui jatkas:

„Ja jah! Kes karistab teda selle eest? See küsimus heliseb seitsaadik tihti minu südames, kui mõtlen sellele kurvale loole. Elu on täis patte, millele karistust ei leidu!“

Armastuse ahelad.

Vene kirjanik **Arkadi Avertshenko**.

1.

Kui ma hommikul kohtasin ilusat, blondi Natashat, ütles ta mulle näiliselt pahasena:

„Olete minu üsna unustanud. See ei ole teist ilus. Vististi on teil mõni uus leek?“

„Mina teid unustanud, sind, Natasha!“

„Tss. Jätke see toon. Nii siis, mis teeme täna õhtul?“

„Mis ise tahate! Lähme draamateatrisse!“

„Mis seal mängitakse?“

„Üht uut tükki: „Armastuse ahelad“. Huvitav seltskonnadraama. Haarav süsheelab otsekohe elust võetud. Keegi noor krahv elab õnnelikult oma piltilusa prouaga; aga õnn on petlik. Krahvi hinge rõhub üks vana patt. Ta on kord armastanud kedagi teist ja selle siis maha jätnud. See naine tuleb juhuslikult seltsineiuks krahvi majja. Krahv tunneb ta ära, noore krahvinna arust näib asi mitte õigena. Hingekonfliktid, dramaatilised momendid, palju psühholoogiat, haaravad kohad.“

„Hea küll, siis lähme teatrisse.“

Lubasin Natashale kell kaheksa järele minna ja siis lahkusime.

Samal päeval olin palutud saleda Marusja poole teele.

Istusime rikkalikult kaetud teelauas, jõime teed, suitsetasime paberossi.

„Mis te arvate,“ ütles Marusja ja nõjatagasi tugitoolile, „kas on draama „Armastuse ahelad“ hea?“

„Mistarvis küsite seda?“

„Tahtsin täna seda vaatama minna.“

„Lähme parem homme!“

„Mispärast homme? Tahan minna täna. Ei tea ainult, kas see tükk on ka haarav ja huvitav.“

„Tühine, labane, igav tükk. Vana süsheelab Keegi idioot, keegi krahv, on abiellunud ja usub, et on leidnud õnne. Korraga kerrib esile ta sõbranna, kes nüüd ta majas täidab seltsineiu kohuseid. Huvitav, mis? Noh, ja nii edasi. Sõnaga: igav, kaotatud õhtu.“

„Aga ma tahan täna ometi teatrisse minna.“

„Räägitakse, et autor olla marujoodik ja et taselle tüki on kirjutanud deliiriumis. Parema vaatame uut operetti!“

„Ei, tahan näha „Armastuse ahelaid“.

„Hm, mis ma tahtsin ütelda. Kas ta ei

karda külmetust? Selles teatris — see on suveteater — on paljn pragusid. Igal pool tõmbetuul. Minnes higistame, ja juba oleme ennast külmetanud. Jalutusruum on mugavuseta, teatriteenrid lahkuseta.“

„Kas tahate minuga tulla etendusele?“

„Olen paraku juba kellelegile lubaduse annud, aga heameelega ajan teiega veidikese juttu.“

„Kes see keegi on?“

„Mu Jumal, pealiskaudne tuttav. Ta palus mind ennast teatrisse saata, ja et inimene ei tohi olla viisakuseta, siis lubasin.“

„Hm, mõistan, mõni uus „leek“!“

Ma hakkasin heledasti naerma:

„Ahahah, tore nali. Pilkate mind! Arvate mind küll don Juaniks. Minule meeldib vaid üks naine.“

„Pidage suu, lobiseja! Nii siis, te tulete teatrisse. Loodan, et te ei lase mind üksipäi istuda?“

Ma võtsin varsti teise jutuvaine ja lahkusin kell seitse saledast, brünetist Marusjast.

2.

Draamateatrisse sõites oli Natasha heas tujus ja vestles lustilikult. Mina istusin auto nurgas sügavas mõttes.

„Miks te vaikite?“ küsis Natasha närviliselt.

„Vaikin ma tõesti?“

„Te pole seni veel sõnagi lausunud!“

„Kuidas nii? Ütlesin kolm sõna: „Vaikin ma tõesti?““

„Täna. Olete ülivaimurikas. Kui nõnda vestlust jatkate, lasen peatada, saadan teie minema ja sõidan üksipäi teatrisse.“

„Tee seda!“ mõtlesin ja pigistasin ta kätt.

Esimene akt oli juba alanud, kui teatrisse jõudsime. Läksime looshi. Mina tükki ei vaadanud, istusin vaikides, vaatasin vahete vahel pealtvaatajate ruumi ja otsisin sealt saledat Marusjat. Ja märkasingi teda kolmandas reas. Ta oli riietatud hõbeprokaatkleiti ja väga ilus. Noogutasin talle.

„Keda te seal teretate?“ küsis Natasha.

„Kedagi tuttavat.“

„Mis tuttav see on?“

„Hm, äriline tutvus. Hea, et ta siin on. Pean talle ütlema mõne sõna.“

„Mis äri see on?“

„Mingisugune veski müttk. Üks minu



Villem Söerd,
Jõhvi ühisgüm. di-
rektor.

Karl Terras,
riigisekretär
Tallinnas.

Jul. Aamisepp,
Jõgeva Sordikasvan-
duses os. juh. 50. a.

Jaan Veißon,
põllumees Hallistes.

Henrik Kodaras, Harald Seydenbach,
põllum. ja mesinik ins. Tartu ehitusos.
Vana-Võidus, 70. a. ja veevärgi juhataja.

Eesti avalikkude tegelaste kalender.

1. september:

1883 **Julius Aamisepp**, kodulindude ja taimekasvatuse eriteadlane.

1871 **Rudolf Georg Gabrel**, kohtutegelane.

1876 **Hans Virkus**, põllumees Purilas.

2. september:

1878 **Herman Aav**, peapiiskop Sortavalas.

1904 **August Jakobson**, kirjanik.

1896 **Eduard Koort**, põllumees Raadis.

1868 **Aleksander Krimm**, ametnik Kadriinas.

1894 **Ilmari Justus Andreas Manninen**, eino-graaf.

1896 **Aleksander Nurm**, ametnik Paasveres.

1892 **Jüri Parinbak (J. Parijõgi)** õpetaja ja kirjanik.

1880 **Hermann Sakk**, põllumees Albus.

3. september:

1900 **Johannes Eiskop**, ametnik Einmanis.

1881 **Aleksander Mälberg**, ühistegelane Tartus.

1885 **Gustav Vilberg**, loodusteadlane Tartus.

4. september:

1880 **Johannes Bachmann**, põllumees Koigis.

1865 **August Klein**, merendustegelane Pärnus.

1903 **Nikolaus Meisloff**, ajakirjanik ja advokaat Tallinnas.

5. september:

1871 **Friedrich Karl Akel**, arst ja riigitegelane.

1863 **Henrik Kodaras**, õpetaja Vana-Võidus.

1884 **Peter Lauri**, õpetaja Kärlas.

1871 **Nikolai Päts**, preester ja kirikutegelane Tallinnas.

1849 **Aleksander Friedrich Raudkepp**, kõr-ter-õpetaja Tallinnas.

6. september:

1888 **August Külgas**, õpetaja ja maalikunstnik.

1856 **Aleksei Küng**, raamatukaupmees ja Pärnus.

1905 **Otto Liiv**, ajaloolane ja arhivaar Tartus.

7. september:

1895 **Karl Nikolai Hintzer**, õpetaja Tartus

1876 **Mihail Minis**, irukitõõstur Narvas.

1887 **Jaan Mängli**, põllumees Rõuges.

8. september:

1855 **David Birkenthal**, õpetaja Tõrvastus.

1868 **Alexander Klaas**, ülempreester Uuemõisas.

1890 **Märt Marifson**, poliitikategelane Pärstis.

1887 **August Meikop**, õpetaja Harkus.

1881 **Johannes Mälton**, arst Võrus.

1892 **Villem Söerd**, õpetaja Narvas.

1869 **Johann Christoph Schwartz**, kirikuõpe-taja Põlvas.

1889 **August Johann Veiper**, ärimees Tallinnas.

1872 **Jaan Veisson**, põllumees Hallistes.

9. september:

1876 **Karl Mäekala**, aktsiisiametnik-mesinik Tartus.

1887 **Andres Pranspill**, puusepp ja ajakirjanik New-Yorgis.

1882 **Tõnis Roitberg**, kindralmajor.

1881 **Johannes Stamm**, farmakognoosia professor.

1890 **Karl Johannes Terras**, riigisekretär Tallinnas.

10. september:

1885 **Lauri Einari Kettunen**, Läänemere-soome keelte professor.

1869 **Märt Põisepp**, põllumees Tähtveres.

1872 **Henrik Rätsepp**, õpetaja Varnjas.

11. september:

1873 **Voldemar Grohmann**, tulundustegelane Tallinnas.

1884 **Herbert Voldemar Johanson**, arhitekt Tallinnas.

1876 **Antón Nurk**, kaupmees Püssis.

12. september:

1857 **Adolf Assor**, õpetaja Rõuges.

1862 **Peter Keiss**, põllumees Krüdnõrneris.

1879 **Aleksander Kruusberg**, pangaametnik Tartus.

1886 **Alfred Julius Möitus**, arst ja poliitikategelane.

13. september:

1867 **Hans Lohk**, arst, diplomaat.

1874 **Vassili Martinson**, ap. õigeusu teaduse professor.

1897 **Jaan Rummo**, õpetaja Tallinnas.

1884 **Jaan Sass**, kohtunik Rakveres.

1891 **Harald Alex. Seidenbach**, ehitusinsener Tartus.

14. september:

1887 **Jaan Keis**, ametnik Tähtveres.

1901 **Elmar Aleksander Lehtmeis**, advokaat Rakveres.

1896 **Paul Peterson**, põllumees Rõuges.

1872 **Joosep Plado**, kaupmees Põlvas.

1894 **August Ferdinand Tammekann**, geograafia professor.

15. september:

1901 **Aleksander Bergmann**, maalikunstnik.

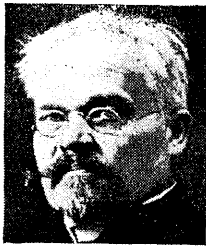
1882 **Villem Gustav Marder**, kaitsevõõrelane Tartus.

1880 **Aleksander Johannes Mõru**, õpetaja Tallinnas.

1884 **Aleksander Albert Soo**, põllumees Palas.

1889 **Johannes Sufja**, riigiametnik Tallinnas.

1863 **Dimítri Verhoushtinski**, riigikohtunik.



Dr. Friedrich Akel.
saadik Rootsis.

Nikolai Päts,
ülempreester Tallin-
nas.

Rudolf Gabrel,
riigikohtunik.

Karl Hintzer,
õpetaja ja õperaam.
autor Tartus.

Dr. Alfred Möttus, Jüri Parinbak-Pari-
õpetaja ja õperaam. haridus- ja sotsiaal-
ministri abi.

sõpru tahab oma veskit ära müüa ja tema teab üht ostjat.“

„Kustsaadik olete hakanud veskeid müüma?“

„Natasha, olete vist armukade?“

Tema kehtis põlglikult õlgu ja jäi vait.

Esimese akti lõppedes tõusin ja ütlesin:

„Teie lubate, et kaon paariks minutiks. Ütlen tolle daamile paar sõna ja olen kohe jälle siin.“

„Te ei tarvitsegi enam tagasi tulla.“

„Natasha!“

„Noh, kui teil tõesti on äriaeju ajada, siis minge ja tulge kohe jälle tagasi. Daamil on piinlik üksipäi istuda looshis. Mehed vahivad daami kõik kui imekommet.“

„Mu Jumal, te istute ju looshis.“

„Minge. Tõesti, mul on piinlik, et pidin teid kaasa paluma.“

„Vuih, häbenege!“

Raske südamega läksin vaatajateruumist läbi. Marusjal oli väga hea meel.

„Tere õhtust Tore, et mind üsna ära ei unustanud. Juhuslikult on plats minu kõrval vaba. Kas tahate selle akti minu kõrval mööda saata?“

„Oleksin õnnelik, aga mul on daam kaasas.“

„Jah, seda ma nägin. On kena, aga liiasti puuderdatud. Hm, kui oleksin teadnud, et te oma daamist ei tohi hetkekski lahkuda, ei oleks ma teatrisse tulnudki. Tahan juua. Kas saadate mind jalutusruumi? Tahan juua limonaadi.“

„Palun, lähme!“

„Ei, mõtlesin järele. Ootan järgmise pausini.“

Võtsin tal käe alt kinni ja saatsin ta jalutusruumi. Tundsin instinktiivselt pilke, mida Natasha meile järele saatis.

3.

„Noh, kuidas on lood veskiga?“ küsis Natasha minult pilgates, kui pekstud koe-rana saabusin looshi.

„Kuidas võite olla nii pilkav? Kui teaksite, mis ta teie kohta ütles, te kõneleksite teisiti.“

„Mis ta ütles?“

„Leidis, et olete hurmav. Kui oleksin mees, ütles ta, armuksin kohe. Ta on veendunud, et ma teisse kõrvuni olen armunud ja soovis mulle mu hea maitse pärast õnne.“

„Mina ilus? Naeruväärt. Vististi on see kõik vaid leiutis!“

„Ausõna mitte!“

Natasha naeratas õnnelikult oma ette. Mina istusin ja mõtlesin: „Mis oleks, kui ma nad täna tutvustaksin. Mõte pole paha. Marusja võiks tuua looshi ja mina ei tarvitseks vaheaegadel nende vahet käia. Daamid jätaksid mu rahule, räägiksid oma vahel uematest moodidest ja kõik oleks hea. Teatri lõpul võiksin viia Natasha koju ja Marusjaga minna restoraani. Või võiks minna mõlematega restoraani ja nad siis autoga koju viia. Miks ei võiks neist siis saada sõbrannad? Mõlemad on noored, kenad, elegandid, moodsad, ja kui nad koos on, küll nad siis unustavad teravad äärmärkused.“

„Teie meeldite talle väga,“ ütlesin, „ja ta oleks õnnelik, kui teiega tutvuks.“

„Tõesti?“ ütles Natasha. „Kui ta on seltskonna daam, siis paluge ta meie looshi.“

Tõusin ja ruttasin Marusja juurde.

„Armas Marusja,“ ütlesin, „te meeldite minu saatjannale ja ta sooviks meelsalt teiega tutvuda. On teisse armunud.“

„Olen heameelega nõus temaga tutvuma.“

„Suurepärane. Läheme meie looshi!“

„Meie looshi? Mis see tähendab? Arvasin, et tema tuleb meie juurde.“

„Mistarvis? Me istume looshis kolmekesi.“

„Hiljem meelsalt. Kui tema tahab minuga tutvuda, peab ta tulema minu juurde. Mõistsite? Mina kui daam ei või võõra inimese juurde looshi minna.“

Mõtisklesin veidi ja ütlesin siis häbemähtult:

„Palun, tulen daamiga teie juurde!“

4.

Ma polnud näinud ette, et juhtum on nii keeruline. Natasha tõrkus pealtvaatajate ruumi minemast.

„Tahab daam minuga tutvuda, peab ta tulema minu juurde.“

„Üks moment. Korraldan kohe kõik. Varsti on kõik allright!“

Jooksin jälle alla.

„Tema ei julge tulla. On arg. Läheme looshi.“

„Mispärast? Jätke see. Jääge parem siia, mõistagi, kui minu selts teile ei ole ükskõikne.“

Ma vaatasin looshi poole: naisekäsi andis mulle märku.

„Teate mis. Tulge jalutusruumi. Tutvustan teid erapooletul pinnal.“

„Teine asi. Saatke mind.“

Saatsin ta jalutusruumi, asetasin ta diivanile, tahtsin rutata looshi, aga tema hoidis mind tagasi.

„Ega te mind siia ometi ei jäta üksipäi?“

„Pean ju daami siia tooma.“

„Saatke teener looshi.“

„See ei lähe, see on seltskonnadaam.“

„Minagi olen seltskonnadaam. Tehke, mis tahate, õhtu on nii kui nii rikunud.“

Minut hiljem olin jälle looshis.

„Kas me ei jalutaks jalutusruumis?“

„Seda oleksite võinud juba ammu soovitada. Läheme!“

Saatsin Natasha jalutusruumi, ja möödudes diivanilt, millel istus Marusja, hüüdsin:

„See on ju suurepärase. Kas tohin daame tutvustada: Natasha Pavlova, Marusja Ivanova.“

Daamid pigistasid üksteise kätt, mina aga nõjatusin väsinult sambale.“

„Meeldib teile see tükk?“ küsis Marusja.

„Mitte eriti, ja teile?“

„Olen näinud juba paremat!“

„Jumalale tänu,“ mõtlesin, „veski hakkab käima.“

Siis ütlesin valjusti:

„Daamid lubava!, et lähen restoraani ja suitsetan?“

„Palun.“

Ruttu jooksin minema

5.

Mängiti viimast akti.

„Kuhu läheme õhtust sööma?“ küsisin kaheldes.

„Kui daamil pole midagi selle vastu, soovitan „Konstanti“. Seal on hea söök,“ ütles Natasha.

„Aga „Dononi“ juures on orkester. Paremini läheme sinna,“ ütles Marusja.

„Dononi“ juurde. Aga mina olen harjunud „Konstantiga“.“

„Hea küll, söidame sinna. Aga „Dononi“ juures on mugavam.“

Etendus lõppes.

„Minu riided on all,“ ütles Marusja, „tulge garderoobi.“

„Ja mina,“ ütles Natasha, „ei või ju jääda üksipäi looshi. Teate mis, tooge daami garderoob looshi. Ja siis on hilja. Ei maksa restoraani minna. Loodan, mu sõber, et saadate minu koju. Olete mind täna küllalt üksi jätnud.“

Mina ei ütelnud midagi, jooksin looshist garderoobi. Seal ütlesin esimesele teenrile, kellele raha pihku surusin:

„Minge kohe looshi nr. 3. Seal on kaks daami. Viige ühele neist garderoob ja ütelge neile, et mind ootasid kaks salapolitseinikku, kes mu ära viisid. Ütelge, et see on eksitus ja asi homme selgub. Ärge unustage ütlema, et ma vastu hakkasin.“

Võtsin siis mantli ja lahkusin teatrist.

Paar minutit hiljem istusin väikeses restoraanis, jõin klaasi veini ja tundsin enda olevat õnnelikuma kui ei iialgi varem.

Seitsaadik ma armastan üksildust.

Saladus.

Hollandi kirjanik E. Lidth de Jeude.

„Kaebealune, palun sündinud lugu veel kord jutustada,“ ütles kohtupresident väikele mehikesele kaebealuste pingil.

See oli kolmas kord, et Jean Temisson pidi jutustama, kuidas ta tol tormisel kõue-ööl õnnetu eksituse tagajärjel Pierre Bradini oli maha lasknud. Kohtunik oma alal hallunud, teda nähtavasti ei uskunud ja lootis ainult, et kaebealune ometi midagi ütles, mis ta endiste seletustega seisaks vastolus.

„Noh, härra president, see sündis järgmiselt . . .“ Jean Temisson rääkis pikkamisi ja nii, kuidas räägib inimene, kes kõneleb võõras keeles, ja tarvitas peagu samu sõnu kui eelmistel kordadel. „Istusin õhtul kell kümme oma maja eesruumis. Minu maja seisab, nagu teate, teelt tüki maad eemal . . .“

„Jah, seda ma nüüd juba tean. Teie olite tulnud koju, kuna te oma naisele olite seletanud, et tahate linnas ööbida ja nii varakult hobustelaadale jõuda, eks ole nii!“

„Tõsi, härra president, aga etilm nii halvaks muutus, siis otsustasin koju tagasi minna, kuna ju võimalik oli, et minu talu võis saada kahju.“

President kõhatas kärsitult ja Jean Temisson jutustas pikkamisi edasi.

„Ma viibisin vaevalt veerand tundi kodus, kui kuulsin tagaukse juures krabinat. Viimastel aastatel oli juba kolm korda katsetud minu majja sisse murda. Võtsin siis oma jahipüssi ja läksin tasakesi eesukse juurde.“

„Ja mis tegi siis teie naine?“

„Minu naine? Ei midagi! Mis oleks pidanud tema tegema!“

„Nii. Hm, jatkake!“

„Hiilisin vihmaga õue. Tormi ja vihma rabina pärast kuulis mees, kes tagaukse juures seisis, minu tulekut alles siis, kui juba olin tema juures. Ta tahtis plehku panna, mina hüüdsin: Pea! Tema pööras, mina arvasin, et tahab minu kallale söösta, lasksin ja mees langes. Tõin laterna ja nägin, et olin surmanud Pierre Bradini.“

„Ja mis ütles teie naine?“

„Minu naine? Mis oleks pidanud tema ütlemä? Et see oli hirmus eksitus.“

„Nii. Teie siis arvasite, et Bradin tahtis teie majja tulla vihma varju. Kas olite temaga lähemalt tuttav?“

„Ainult pealiskaudselt, härra president. Tema elas küla teises ääres.“

„Tõsi, ja mis oli tal siis teie kandis asja?“

„Oli vaadanud maattükki, mis minu maa taga mäenõlvakul asetseb.“

„Õhtul maad vaatama? Oma vanematele on ta ütelnud, et tahab minna linna. Ja mis tegi ta siis teie tagaukse juures?“

„Arvan, et otsis vihma eest varju.“

„Jah, seda olete nüüd ütelnud juba viis korda. Istuge. Naistunnistaja Temisson, tulge teie siia!“

Noor, kena, tõmmu talunaine astus ette. Tema silmad olid otseteed suunatud kohtupresidenti näole, nagu oleks ta kartnud midagi muud näha. Ta ei vaadanud oma mehele ja Jean Temisson ei vaadanud temale. Nad oleksid võinud üksteisele anda kätt, nii väike oli nende vahe, aga nad tegid, nagu ei oleks neil üksteisega midagi asja.

President kõneleb naisega lahkesti nagu hea sõber, kes tahab noort neidu mõjutada.

„Proua Temisson, teie mäletate ometi veel täpselt kõiki selle õhtu üksikasju, eks ole? Kas ei tunnud teiegi kadunud Bradini lähemalt? Arvan, lähemalt kui teie mees?“

„Ei, härra president!“

„Peate mulle kord kõik täpselt jutustama. Ja täiesti ausameelselt, mis te mõtlesite, kui tagaukse taga kuulsite krabinat?“

„Mõtlesin, et on vargad . . .“

„Nii, ja olite sellepärast väga rõõmus, et teie mees oli tagasi tulnud ja mitte linnas ööbinud?“

„Muidugi.“

„Kui nüüd teie mees võttis püssi, kas te siis ei ütelnud, ei hüüdnud: „Jumala eest, ole ettevaatlik!“

„Jah, härra president.“

„Kas kuulete, kaebealune? Kas teie ei mäleta, et teie naine teile seda hüüdis, kui võtsite püssi?“

„Ei. Ja mispärast pidi ta seda hüüdma?“

„Sellepärast, et kõik naised relvu kardavad.“

„Nii.“

Täitsa muudetud toonil pööras vana kohtunik nüüd naise poole.

„Nüüd ei soovi ma teie suust, proua Temisson, enam kuulda valet, mõistate? Muidu pean laskma teid kohe vangistada vaelevande pärast. Nii siis vastake mulle,

ei, vaadake mulle silma, mis tegi Pierre Bradin teie tagaukse junres?"

Nõela kukkumist oleks võinud kohtusaalis kuulda. Presidendi käsule vaatamata eksisid naise hirmunud silmad kõrvale, kuni nad leidsid rahupaiga kaebealuse, oma mehe, tihedate kulmukarvade all peituvate silmade juures.

Tekkisid eied, nägematud ja katkematud,

nende vahel. Ja siis kõlas noore naise selge hää lübi hingetu vaikuse:

"Arvan, et ta otsis vihma varju, härra president. . . ."

Kohus mõistis Jean Temissoni õigeks ja ta läks naise seltsis koju tagasi — mõlemad koormatud saladusest, mida nad kui surmavaenlased ometi olid koos kaitsnud ja säilitanud.

Sigar.

Ameerika jutt.

Möödunud sajandi keskpaigas teotses röövel don Jazinto Gomez Mehhiko põhjapoolsetes provintsidel, kuni tema vastu viimaks sõjavägi häiriti ja välja saadeti. Üks väesalk leitnant Herrera juhatusel pörkas röövlisalga kokku ja siis tekkis lahing.

Don Jazinto võitis. Tema küsis võitluses ellujäänud sõdureid viisakalt, kas nad tahavad tema jõugu liikmeiks hakata, vastasel korral lastakse nad kõik maha. Loomulikult eelistasid sõdurid esimest ettepanekut, mida neile ka just ei võidud pahaks panna.

Siis pööras Gomez leitnandi poole:

"Noh, don Alfonso, mis on teiega, kas tahate ka kuuluda meie hulka?"

"Ei," vastas Herrera.

"Mul on teie keeldumisest kahju, sest siis olen sunnitud teid maha laskma."

"Kuidas ise arvate."

"Seda oleksite teinud vististi ka minuga, kui mina oleksin kaotanud, eks ole nii?"

"Väga võimalik," vastas leitnant. "Aga isegi kui ma sellisesse kahetsemisväärts olukorda oleksin sattunud, et oleksin pidanud teid maha laskma, oleksin mehhiko viisakuse järele teile enne ometi veel esitanud tõe küsimuse."

"Millise?"

"Kas teil ehk oleks maailmas veel viimane soov."

"Täna osutuse eest, mida ma mõistagi silmas pean, kuna teilt küsin: On teil ehk veel midagi viimast korda soovida?"

"Muidugi. Minu sigaritoosis on nimelt veel üks sigar — pikk panatala — soovik-

siu meelsasti seda enne surma veel suitsetada."

"See soov, mida ma mõistan, olles ise kirgline suitsetaja, olgu teile täidetud."

Don Herrera läitis sigari ja suitsetas pikkamisi, kuna ta ise mõtles: "Aega võidetud, kõik võidetud." Sest röövlijõugu peale jahti pidamas oli veel teisigi väeosi.

Kui ta kahe tunni pärast suitsetamist ikka veel ei lõpetanud, näis Gomez saavat rahutuks.

"Suitsetage pisut rutemini, don Alfonso!" hüüdis ta.

"Kannatust, don Jazinto!" vastas leitnant. "Ärge eksitage minu viimast naudingut. Andsite mulle ju sõna."

Ütles ja suitsetas edasi, veel aeglasemalt kui enne.

Äkki kõmatusid paugud ja kajad metsik kisa.

"Kuramus, mis see tähendab?" hüüdis röövel.

"See on vististi kapten Gonzalez oma sõduritega," ütles Herrera rahulikult. "Nüüd suitsetate varsti teie oma viimase sigari lõpuni, don Jazinto."

Ja nii see oligi. Viis minutit hiljem pidi Gomezi jõuk ülevõimule alistuma. Ja sõdurid, kes enne oma elu päästmiseks olid nii valmilt jõuguga liitunud, olid nüüd jälle tublid sõdurid.

Leitnant aga ulatas rahulikult oma põleva sigariotsa vangistatud Gomezile, et see oma sigari sellest läidaks.

Tondiloss.

H. Grossschmidt.

Sügava, ahtakese sopina ulatub Pihkva järv Setumaase V. alevi kohal. Kuid V-st edasigi ulatub veel järve maa sisse ning lõpuks paisub veel kenakeseks järveks too Peipsi sopp. Järvekese kaldal asub Setu küla, mis vaeseim kogu ümbruskonnas. Küla keskel asub aga talu (kui teda nii võib nimetadagi!), mis vaeseim kogu külas, ning talu peab vana Ann, kes ka vaeseim kogu külas, ehk küll V. aleviku viinapoe pidaja teda selleks ei saaks pidada tema hulgaliste liikva-ostude järele otsustades.

Oi, Ann ei olegi nii vaene, sest tal on oma maja, maadki on paarkümmend kütüralaiust „nööri“ ja kass ja koer ja lehm ja kaks lammast ning haigete jalgadega kukk on tal.

Vanul hääl ajal oli Ann üks rikkamaist külas, siis kui ta mees Timu veel elas. Timul oli enne Anne veel üks naine olnud ja sellega oli tal õige mitu last, ning iga lapse sündimisega andis küla kogukond talale mitmed suured põllunööri ja metsaribad juure, nii et Tim oma taluga üks suuremaist ning rikkamaist oli. Kuid siis suri Timul esimene naine ning Timu nais Annega. Iga aasta vahetusel, just kui kindla reegli järele, suri aga neil üks laps ja sellega ühes võeti ka vastav osa maad ning lõppeks, kui ka Timu ise hinge heitis, jäi Annele ainult ta oma osajagu maad, mis väga väike oli. Siis hakkas Annel tagurpidi vedama. Tulid ikaldusaastad. Tuiskliiv mattis osa põlde oma alla ja just Anne kõige laiema nööri pääle tekkis kõrge liivalude. Järv hakkas üle ajama ning pidas Anne heinamaa raasud mitmed suved järjest vee all. Ei aidanud seegi midagi, kui Ann toanurgast Püha Maarja välja tõi, tolmust ja kärbsenustast puhtaks pesi ning kütüla ta ette põlema asetas. Ei aidanud seegi midagi, et Ann oma tervise eest hoolitsedes iga söögi alla klahvi liikvat viskas. Hooned lagunesid. Loomad kärvasid. — Ja siis nägi Ann imelikku und. Kõik kaheksa Timu endise naise last tulid ja hakkasid ta maja tõstma, kaks tükki iga nurga juures. Hommikul ärgates nägi Ann imestusega, et majanurgad olid kui pika-kütünelistest kassidest ära kriibitud. Ei kannatanud siis Ann enam tares elamist, vaid kolis samal päeval veel aita elama ning suurendas oma liikva kvantumit neljalt klah-

vilt kaheksa pääle. Kuid tares hakkas tollest ajast pääle kummitama. Tihti nägi külarahvas majaaknist heledat valgust vilkuvat ning nii mõnigi öösel kõrtsist kojutulev ja möödaminev mees kuulis kambris purjus naiste ja meeste lallutamist ning kohutavaid hoigeid.

„Tondilossiks“ ristisid külarahvas tühja maja ning seletasid omavahel, et Ann oli vanapaganaga ühendusse astunud ning käia nüüd kratina luuaseljas sõites teiste talude aitades. Kuid imelik oli asi tõesti. Ann hakkas kosuma. Millegist talenam puudus ei olnud, olgugi et põllunööriid seisid söödis ning heinamaa lappniitmata. Ta isegi muutus imelikuks külarahva vastu; harva tuli ette, et ta oleks kellegi poole külla läinud, või tänavalgi kellegiga rääkinud.

Kuid „Tondilossis“ kummitas ikka edasi, Hirmuga mindi juba päeva ajalgi säält mööda. Sügisestel, tormilistel südaõil võis päris kaine päega juba kuulda säält sumbutatud röökeid ja kohutavaid ebainimlikke nurinaid. Ja siis tekkis ühel päeval Anne juure Lombak. Keegi ei näinud, kunas ta külla tuli, polnud teda ennem kusagil näinud. Kuid Ann kohtles teda kui oma poega.

„Ei ole selle lombakuga õige asi“, seletasid külanaised omavahel, „tolle ta tõi omale abiliseks!“

Ja nii see näis olevatki. „Tondilossi“ orgiad muutusid ikka intensiivsemaiks. Juba päevalgi nähti säält nüüd elu. Ning juba Timu päevist säilinud haigete jalgadega kukk istus alatasa, nii ööd kui päevad, üle val tondilossi lagunenu harjal ning kires iga võõra liginemisel meeleheitliku ja vanusest kõriseva häälega.

Ühel sügisel, kui viljad ju põldudel koristatud ning peremehed ju ettevalmistusi tegid, et taivaks potikoormatega Eestimaale raha teenima minna, tuli külla rätsepp. Igas talus oli teda kannatamatusega oodatud ning varsti vuras rätsepa jalaga sökutav „Singer“ kahe kilomeetri kiirusega minutis külavanema talus. Ei jäänud aga rätsepalgi kuulmata „tondilossi“ lood ning ühel pimedal ööl, kui jällegi tondilossist kummalisi hääli hakkas kostma, tähendas rätsep pererahvale, et läheb õige ja vaatab, mis lugu tolle tondilossiga on. Ei hoolind rätsep mõistlikumategi inimeste hoia-

tusist, ei meelitanud oma otsusest taganema ka peretütre Palaga paluvad võlusilmad.

Jõudes kätte kesköö vaimude tunni algus, pani rätsep tasku oma kõige suuremad käärid ning asus sammuma vahvalt tondilossi poole läbi sääreni ulatuva külavahe pori.

Hinge pidades jäadi ootama ta tagasitulekut. Terve küla kogus külavanema tallu kokku, nii oli sisse kasvand hirm tondilossi eest. Kukki kires tondilossi sarikal... Inimesed võpatusid. Vaikseks jäi hetkeks tondilossis. Ei kihku ega kahku. Kuid siis . . . Karjumine, röökimine, rõhkimine, hoiged, naer, kiljumine, tõinamine ja kolin algas tondilossis . . . Veri jäi kuulajail tar-

retuma, südamed jäid löömast seisma. Kehad olid kattund kananahaga kui külvat täis nahk herneteradega. Vvvu hhh . . . lendas välja tondilossi suitsuaugust tuline juga öisesse sügistaeva . . . Vvvu hhh . . . teine tulejuga käis välja suitsuaugust.

Krrrahhh . . . Kiljudes hüppasid inimesed istmeilt . . . Tondiloss oli kokku langenud . . .

Teisel päeval mindi terve küla rahvaga Tondilossi rususid vaatama. Äratõstes sammaldanud ja mädanud katusetükid, leiti põrandapalgelt Anne ja lombaka laibad, mõlemail suured käärihaavad rinnus, kuid rätsepa korjus oli väljas ukse ees.

Julgus eluks.

Saksa kirjanik **Luise Vestkirch.**

4

„Muidu ei anna sa mulle mingisugust nõu?“

„Mis pean ütlema, Andres? Inimene ei ole masin, vaata, millele sa võid anda pool auru, veerand auru, täisauru ja ütelda: Nii see jääb! Nii sa töötad, kuni koos seisad! Inimese südamega võib see kesta mõne aja. Kuid lõpuks tuleb ometi plahvatus.“

„Õigus sul on. Minus on täna öösel midagi katkenud,“ pomises Andres. Saatuse tigidus vihastas teda: ta värises tüdrukut rinnale tõmmates; ei raatsinud teda ka teisele jätta, ja nii, kuidas see olnud nende vahel, nii ei võinud see ka jääda.

Nüüd lükati üleval tool kohalt ja uks käis. Ehmudes põgenes Andres toast ja majast.

„Ma ei või teda sel hetkel näha!“

Tänavad olid tühjad. Üldine kassiahas-tus haudus majade kohal, milles peidud ja neiud tantsimisest väsinuna puhkasid, et õhtul uuesti tantsima hakata. Isegi lapsed ei olnud veel ärganud.

Andres läks tühjast koolimajast mööda küla keskel asetseva kiriku poole, mille ümber küla kadunud, nende hulgas ka ta õde Johanna, igavest und puhkasid.

Ta langes roosidega ehitud haua ette põlvili ja surus oma lauba kalmu kastes-säravasse rohusse. Tema vaim, millele elavad ei teadnud nõu anda, küsis surnult, kas tema vastaks. Nii lamas ta. Kuid vastust hauast ei tulnud.

„Tere ka, Villingeri Andres,“ ütles äkki

kõle, terav hää, ja kui Andres kohmetult, vihaselt pea tõstis, nägi ta lähemal kalmul istuvat Fiedleri-Liisu oma viimase mehe kalmul; Liisul oli haudasid kalmistul mitmel pool, nii et pürjermeister tähendas: oma vaesuses tikkuvat Liisi oma kahe mehe ja kolme lapsehauaga laiutama! Aga seal polnud parata!

Naisel oli kaks rukkilillepärge käevan-gus ja ta silmitses meest oma heledate silmadega pisut pilkavalt.

„Tuhnid enda otse maasse. Tahaksid vist enda eest jälle plehku panna, mis? Sa vaene julguseta mees!“

Andres võpatus seda solvamist kuuldes. Siis aga kehtas ta põlglikult õlgu.

„Mis sa siis ka tead minust ja sellest, mis mind taga kihutab?“

„Mis sind taga kihutab? Seda pole raske ütelda. Sul pole julgust! Julgust eluks! Sellepärast tahaksid sa Jumala maailma teiseks muuta, selliseks, millisena see sulle sobib. Aga kui sa ka palju poisse maha lööd, vähem ei armastata ja kosita sellepärast veel mitte.“

„Seda usun minagi,“ naeris Andres pilkavalt. „Ja midagi head peab selles ju peituma, kui juba vana Fiedleri-Liiski veel kolmatkorda tahab abielluda ja kui ta kallim kopsuhaige kirjakandja on.“

Fiedleri-Liis tõusis ja astus otseteed tema ette.

„Arvad, et sellega mängid välja trumbi, mis? Arvad ennast seisvat mäekõrgusel

poolhullu maaeide kõrval. Kuid mina tahan sulle midagi ütelda. Vaata ringi, kus seisad: kõigist ristidest siin, niipalju kui mina neid siia olen näinud pandavat, ei seisa ainustki inimese kohal, kellele Fiedleri-Liis oleks midagi paha või mitte vähematki head teinud, niikaua kui ta siin ilmas liikus. Kassina, Villinger-Andres, võid seda ka enesest ütelda? Ma usun peagu, et mitte. Ja kuipalju sa kedagi oled aidanud õnnelikuks saada, mina sellest ei ole muidugi kuulnud. Sellevastu pole raske nimekirja kokku seada neist, kelle õnne sa oled purustanud.“

„Mina? Mina? — Purustanud?“

„Või mitte? Ma ei taha rääkida Friederlist, kelle pea sa peagu oleksid purustanud. Aga vaata oma isale, kes oma vanul päevil üksipäi majas istub, vaata Annmariet, kelle sa lasksid ühe joodiku kõrval viletsusse minna, vaata Angelale, kelle sa samale teele ajad.“

„Lõpeta!“ Andres ei naernud enam. „On see sinu tõsine arvamus? Niipalju oleksin ma kurja teinud oma armsamaile, lähemaile? Mina, kes ma ööd ja päevad olen vaid mõtelnud sellele, kuidas maailma valu eest hoida?!“

Nähes oma tegevust valguses, milles ta teda veel iial ei olnud näinud o m a seisukohalt, nähes teda nüüd hoopis teises valguses, see haaras teda nüüd vägevasti. Ja peagu imetledes vahtis ta naisele, kuidas see tema ees seisis, nagu risti ja põigiti täis kortse, närtsinud kui rohulible, tunnistust andes raskest elust, puudusest, lahkumise- ja loobumisevalust, raskest, karmist tööst; aga ta selgetes silmades sädeles murdumata julgus, mis näis ütlevat elule:

„Veel kord! Julgen seda ja algan veel eestotsast peale!“

Ja voldikestes ta suu ümber pesitses hea naeratus, mis töötas: „aitan sindki, kui su koorem sulle muutub liig raskeks.“

„Seda pole sa mõtelnud,“ jätkas Liis, „seda sa pole tahtnud. Tean, sa tegid igal teel suure kaare ümber õnnetuse, nagu kass käib ümber palava pudru. Aga eks ole? Kui keegi alati vahib vaid endale, hiljem ta ei oskagi enam näha teisi, ei teagi, kas need ennast ei kõrveta selle küljes, mis tema jätab seisma. Ime see ju polegi, et oled selliseks muutunud. Sinu elus on kõik liig hea olnud. Ja kuna elu sind on igal ajal siidikätega silitanud, siis oled kartma hakanud vähimatki kõrvalopsu, kuna mina,

Fiedleri-Liis, keda lapsest saadik jalgadega lükatud, selle läbi igaks puhuks olen vabastatud kartusest ja argusest.

Kui sinu valdas esimene valu, siis tahtsid Jumalale oma majaust lukustada. „Selle valu ma kannatan veel ära,“ ütlesid, „mitte aga enam teisi.“ — Sa vaene, vaene ussike. Nagu tohiks ja võiks keegi vaielda Jumalaga ja tema poolt määratud korraga. Tema tuleb sinu juurde ja tabab sinu, enne kui märkad. Sinu südamest võtab ta sinu kinni, südamest, mis sul targem on kui su ülitark pea ja tugevasti vastu hakkab sinu pea rumalustele.“

„Fiedleri-Liis, sa tead ju,“ vastas Andres vapustatuna, „mis minult mu rõõmu rõõvis mu paremail aastail: surm on asetatud iga elu kõrvale ja iga leidmise kõrvale kaotus. Nimetad sa seda rumaluseks, kui inimene armsamat parem ei taha, kui et ta tema peab jälle käest andma hädas ja piinas? Kuidas sina sellest käestandmisest ikka ja ikka jälle oled võidu saanud, sellest ma aru ei saa. Mina — seda ei suudal! Ma ei suuda sellest üle saada!“

„Arvad, et mul kerge on olnud mu kolm väikest inglit nullasse süngitada? Arvad? — Aga mis tähendab siis lõpuks õieti käestandmine? Meie surnud viibivad Jumala juures, ja sinna läheme meiegi ning leiame nad sealt eest. Võimalik, et nii: valgeis rõivais, lauluraamat käes, kust nad laulavad, nagu ütleb õpetaja; võimalik, et ka teisiti. Mina, vaata, mina arvan, et see küll pisut teisiti saab olema. Aga mis sellest: nad on seal. Kaduma ei lähe maailmas midagi. Näed ainult: midagi armast sa oma surnutele enam ei saa teha. Selle kõik pead hoidma elavatele. Ma räägin nüüd enda eest. Blankhof, kellega sa mind pilkad, on vana, haige mees, kes enam kaua ei jaksa teenida. Linnas ei saa ta oma pensionist elada; seda on suremiseks palju ja elamiseks vähe. Aga kui me oma asjad kokku viskame ja ta minu juure maale kolib, siis aitab sellest, ja terves õhus ning terves töös võib ta veel mõne aastakese elada. Suren mina enne teda, siis ei kannata ta puudust; sureb tema enne mind, siis ma ravitsen teda ja tal on ustav hing, kes teda ta viimsel tunnil toetab. Seda oleme üheskoos harutanud. Ja sellepärast, näed, toon siin oma surnud meestele pärjad, nagu kord ja kohus, ja lasen enda kolmandaga, nagu kord ja kohus, laulatada. Tahad sa selle üle naerda, Andres, siis naera! Parema on inimesi panna naerma kui nutma. See on minu sõna olnud lapsest

saadik. Ja hea sõna, Andres. Panen selle sinulegi südamele!“

Noogutades peaga, sammus eit kalmude vahelt edasi külatee poole.

„Ja, parem inimesi panna naerma kui nutma,“ kordas Andres talle järele vaadates sügava meeleliigutusega. „Parem ka ise nutta kui nutma panna! — Oh sa minu armas Johanna, kas sina saatsid mulle siia selle vana eide, et ta mulle ütleks kibedat tõtt ja seda ise oma viletsa ja siiski nii õnnistatud eluga tõendaks?“

Ta langes põlvili ja pani käed kokku. Ta meel oli täis hardumust.

„Issand Jumal, olen vaene patune, ja see vana eit, keda ma pilkasin, on sinu ees püha. Sellest tunnist alates tahan ma elada elu, nagu sina selle oled määranud, tahan võtta temalt vastu rõõmu ja muret, õnne ja valu. Kuid ära koorma mind sellega liiasti, sest ma olen nõrk inimene.“

Jõudnud koju, leidis ta Angela toast teda oodates. Mõõdunud öhtu metsikus oli hajunud ja neiu silmad ei välkunud enam; nad vaatasid peagu kustunult ja ta hoidis nad kartlikult maas. Juuksed oli ta siledaks kamminud ja vana, tumeda kleidi selga võtnud. Ta nägi välja kahetsejana, väga kurb, aga alandlik.

„Mul oleks sinuga mõni sõna rääkida, Andres.“

„Minul sinuga ka, Angela. Alga siis sina.“

Esimest korda voolas nüüd häbi ja kind-

lusetuse soe rõõm Andrese südamesse, selge otsuse heatunne pärast rasket võitlust.

„Ma palun sinult andeks, kui ma eile sind haavas ja sulle tuska tegin,“ algas neiu automaatlikult üles ütlema, nagu oleks ta need sõnad pähe õppinud. „Tahan enast parandada ja mul on palve. Tahaksin ära minna. Sina pead mulle linnas muretsema teenistuse.“

„Ära minna tahad? Ja Friedel, kes tahab sind kosida?“

„Ära räägi mulle Friedelist!“

„Noh, arvan, siis võiksid rahulikult siia jääda.“

„Ei!“

Ta raputas pead.

„Ma kirjutan Annmariele ära. Kõik jääb vanaviisi. Mis sina arvad?“

„Ei! Ei!“

Neiu tegi einenõude juure asja, ta käed värisesid, huuled vabisesid. Ja ikka veel ei vaadanud ta Andresele.

„Võiksid ometi teada, Andres, et see võimalik ei ole.“

„Mis asi?“

„Et sina ja mina —“ nüüd vaatas ta mehele. Kogu ta südame ahastus seisis ta silmis, ühtlasi aga ka lootusetult armastava naise alistuv alandlikkus. „Ma ei või saada sinuga õnnelikuks ega sind õnnelikuks teha. Sellepärast tahan sina eest kannatada. Üks kõik, kui see ainult sinu eest on!“

„?“

„Tead, tahaksin lahkuda ruttu, meelsalt viibimata,“ jatkas neiu.

„Angela!“

„Mis arvad?“

„Sa ei taha jääda? Ühelgi tingimusel? Mitte ka minu perenaisena? Ka mitte minu armsa, armsa naisena?“

Ta tõmbas tarretult seisva neiu oma rinna najale; lõpmata pehme tiigutusega sängitas ta lema pea oma rinnale.

„Sina, mu armas, armas metsik laps!“

Aga neiu ei uskunud teda.

„Mine — mine sina! Küllap ei ole see jälle tõsi! Jumala halastuse pärast, Andres, ära puutu enam minu rahu. Kui ma siis veel peaksin



Vagrami linnake.

Pildistanud J. Miselfin, Viinist Voigtländer-Skopariga.

sinust lahkuma, selle järele veel, ma ei suudaks siis enam elada!"

"Ei iial enam, mu laps, lahku ma sinust, kuni surm meid lahutab!"

"Nõnda," ütles Villing, kes märkamatult oli tuppa astunud. „Selle olete siis välja mõtelnud. Polegi nii paha. Aga mis saab siis Friedeli lõhkiöödud peast? Kui me talle Angelat sinna plaastriks peale ei pane, pistab ta vend, pürjermeister, sinu mesinädalatel veel pokri.“

„Taga targemaks, isa! Misjaoks oleksid siis sina kavalaim mees külas ja ümbruses, kui ei oskaks asja ritta ajada? Mina palun Friedelilt andeks. Pole mul ka tähtis temale seda maatükki anda, mis ta naeripõllu kõrval seisab ja mida ta juba ammu ihkab. Ei, isa, mina arvan, hea heinamaatükk on parem kui naine, kes teda ei taha.“

„Poiss, poiss! Oled ju päris üleannetuks muutunud. Mis asi on sinusse kippunud?“

„Haldjas kerkis mu ette mullast, isa, ja



Ajalooline loss Runkel.

Pildistanud A. Rupp, Berliinist Voigtländer-Collineariga.

tõi mulle kaasa sõnjalajuure, mis mulle elu saladuse avastas. Ütles: vaata teistele, mitte enesele, siis ei pane sa oma koorma raskust tähelegi.“

Ta ajas käevarred laiali.

„Küll see juba tõsi on. Tunnen juba peagu, et elu on ilus, kui kellegil julgust on temalt vastu võtta rõõmu ja muret, õnne ja valu, nagu meie kahekesi. Eks ole nii, minu Angela? Kuidas Jumal tahab.“

Luuletajale.

Aleksei Meri Ervin Uibole.

*Pead olema uhke kui lipukiri
ja meeletult julge — kui mõök!*

*Saagu su silmadeks põhjafud järved,
keda mõõda ei ükski mõõf.*

*Pead olema kirgas kui hommik-päike
ning jäik — nagu karastef raud!*

*Saagu su südameks tormine lüüra
ja hingeks sul — fulitsev laul!*

Lohe.

Loili Vaaldemägi.

1

Tuhm novembrihommik valgustas vaevast talliskeerlevat linatolmu. Tugev hobusesõnniku lõhn tungis kõikjale, ka linakammijagi ninna, meenutades hilissuve viljastnõretavate kurgipeenardega ja kõrvitsakuhilatega. „Ta tuleb homme! Homme! Homme tuleb ta!“ kiunus linapihu libisedes läbi kammi, Linda silmad libisesid unistavalt üle talli sõnnikukorra ja madalate määrduud seinte. Talle meenus valguserikas vara-kevadepäev, mil aastate eest tema ja Koit kärutasid kurgimaale sõnnikut. Koit ei lükanud kärü ees nagu kord ja kohus, vaid asus hobusena aisade vahele, kuna tema, Linda, piitsutas teda ja juhtis ohjast, milliste otsad olid seotud poisile käte külge. Korruga läks hobune peruks ja hakkas lõhkuma. Tema kukkus maha, sest ei jõudnud küllalt ruttu lasta lahti ohjast, sõnnikukoorem läks ümber, ja viimaks lagunes kärugi. Alles siis, kui kärust olid järele veel ainult paljad aisad, lakkas hobune lõhkumast, tuli tema juure ja paitas ta pääd seni, kui ta lakkas nutmast. Sellest alates nad said Koiduga häädeks sõpradeks, kuna Koidu vend Heino jäi nende seltsist kõrvale. Ta oli ju ka aastat kolm nendest vanem.

Linda käed liikusid ikka endise väledusega, ja linapihu lipsis lakkamatult läbi kammi. . . . Samuti lakkamatult kiunus ta ka: „Ta tuleb homme! Homme! Homme tuleb ta!“

Järsku vääratas mehaaniliselt liikuv käsi oma teel, ja kammi pii torkas Lindale sõrme. Ta tõmbas ruttu peost mõned kiud ja sidus nendega haava. Üle ta näo libises vaevaltmärgatav pilkav naeratus, kui ta mõtles ajale, mil sarnasel korral oleks tulnud otsida vatti ja rohuklaase, ehk minna koguni arstile. Milline hirm oli siis igasuguse mustuse eest, aga vaatamata hoolitsusele, läks mõnigi väike kriimustus halvaks; nüüd aga, kus tuli töötada igapäev tolmus ja märjas, ja puudus igasugune vatt, rohi ja arst, võis lõigata ära rahuga kas või poole sõrme, mädanema see juba nii kergesti ei hakanud.

Jällegi libises linapihu läbi kammi, ja Linda mõtted suundusid lapsepõlve. Ta nägi nagu praegu enese ees isa puusärgi ja nutva ema, nägi talust lahkumisegei, sest ema ei arvanud taluga üksi valmis saavat ja müüs ta teisele tingimusel, et võib

elada saunas oma surmani ja kasutada aia-
maana vakamaa võrra maad.

Känd, nii oli uue peremehe nimi, kolis varakevadel oma naise ja kahe pojaga uuele kohale. Mõlemate perekondade vahel tekkis südamlük sõprus, lapsedki kasvasid ja mängisid koos. Tihtigi silitas Kännu-ema Linda pääd ja ütles: „Kasva, kasva, minijakene! Ei me sind võõrsile lase! Küll jääd ka edaspidigi oma kodu-mullale!“

Eriti hästi sobisid nad juba algusest Koiduga. Nad olid mõlemad vallatumad, elavad lapsed. Heino jäi kõrvale selle tõttu, et ta oli liig tõsine ega kannatanud kuigikaua nende kära ja hüplemist, vaid lahkus neist peagi. Otsinud kusagil vaikse koha, ta lebas käed pääd all, vahtis üles sinisesse õhku ja mõtles mingisugust lõpmatut mõtet. Oo, kuidas nad Koiduga püüdsid ehmatada teda siis mõnigikord. Eriti püsis meeles tal üks selline juhus juba palju hilisemast ajast, kus nad kõik käisid ammugi koolis ja olid eneste arvates vägagi suured inimesed. Heino lebas jällegi oma harilikus asendis toomingapõõsa all oja ääres, kui nad märkasid teda. Kaaluti läbi ühiselt kõik ehmatamisvõtted, kõik näisid vanaanenud ja mitte küllalt mõjuvana. Viimaks tuldi uuele ideele. Timuti kõrsskinnitati pika kepi külge nii, et sellega ulatas põõsa varjult kõdistama lebaja nina ja huuli. Et vemp ei ebaõnnestuks, demonstreeriti seda vastastikku. Selle täideviimine jäi Linda hooleks. Ta pidi toimima nii osavasti, et tabas korrapäält Heino huuli ehk nina, ja liduma ise nii ruttu kui võimalik lepikusse Koidu juure, et nautida sääli koos Heino pahameelt tabamatu kiusaja üle. Ja tema, Linda, läkski, hoides kepi ees nagu laskevalmis püssi. Õnnelikult jõudis ta põõsani ja tabas märgi kohe, aga siis tuli midagi, millega nad ei olnud arvestanud. Ennast liigutamata haaras Heino kepi, nagu ta oleks oodanudki ainult sellele, ja tõmbas seda nii jõuliselt, et tema lendas koos sellega ta juure ja kukkus põlvili. Järgmisel hetkel Heino oli juba jalul, tõstis temagi õlga-pidi üles, raputas ja sõnas karmilt: „Sa jätad mu rahule, tüdruk, või muidu. . . Mine!“ Noruspäi sammus ta Koidu juure, kes siples lepikus naerukrampides. Ta ei kuulnudki muud kui Koidu. „Või muidu. . .“ kõrvus.

Mis: või muidu? Kui ta ometi teaks, mis ta teeb. See ähvardus huvitas teda vahel veel nüüdki. Üldse — Heino oli huvitav tüüp, ta ei sarnlenud sugugi Koidule.

Muidugi viis kooliskäimine nad külakoolist lahkunult iga oma teed. Poisid läksid 2 kl. ministeeriumi - kooli, Linda asus linna tädi juure ja käis säääl kõrgemas tütarlaste koolis. Aga suvised vaheajad möödusid endiselt koos kodus — Lepikul. Heino õppis hiljem veel kreiskoolis ja sai kodust kaugel õpetaja koha. Linda sai linna suuremasse ärisse kassapreiliks. Ainult Koit suutis vaevalt ministeeriumikooli lõpetada, sest, ehkki andekas poiss, teda ei huvitanud pikemalt miski, vaid täna meeldis talle üks, homme teine asi. Sellest siis ka vilets edasijõudminegi ja hiljem teadmatus, mida veel õppida.

„Sellest poisist võib saada täisealiselt tubligi taluperemees,“ ütles Kännu-isa. „Mujal ta parseldab enese enne nii läbi et ei kõlba siis enam kuhugi, kui tal täis-aur pähe tuleb. Siin on jämeots ikka kas minu ehk ema käes! Hävitada võib ta siin oma tuulise peaga ainult metslinde ja -loomi. Nende hävinemisest ei huku veel midagi.“

Nii jäigi Koit koju, nii hästi-halvasti kui see talle ka meeldis. Ta elaski siin ainult pühapäevadel, mil võis matkata püsiga mööda laialisi metsi, ja suurtel pühadel, mil tuli tema — Linda. Siis tuli Heinogi, aga Koit kinnitas alati, selle tõsine nägu ja igavesed raamatulasud olevat talle tüütuseni igavad, ehkki ta pidavat kalliks ka oma venda.

Nii möödus kolm aastat Koidu koolist-lahkumisest, siis tulid korraga ootamatud muudatused tollesse teona liikuvasse igapäevasesse ellu.

Kevadel vara 1914. aastal eksis vana Känd veskilt tulles metsateel ja sattus viimaks sohu, kus võitles elu ja surma peale kevadvees, ja ehkki pääses viimaks läbilinunenult ja poolkülmanult, haigestus raskesti kopsupõletikku ja suri.

Õhtul, peale Kännu-isa matuseid, läks tema, Linda, jalgsi raudteejaama, sest tee ei olnud soodne ühelegi sõidukile. Tihe kuusik selle ääres lõhnas kevadest ja nagu külvas seletamatut igatsust. Koit saatis teda. Esiteks nad pidid minema koos Heinoga, kes pidi sõitma ära sama ruttu, aga järsku ta otsustas mikski teisiti ja jäi koju, et sõita hommikuse rongiga. Jõudnud Kasekingule, peatusid mõlemad tahtmatult, sest varakevadeõhtu võlus siin nende silme ette üllatavalt-kauni pildi. All orus hõljus

udu jõe kohal tihedate puhmastena, millised kihutasid kiirelt pärivett; näis, nagu asuksid nad peal pool pilvede, milliseid kuldast siin ja seal loojuva päikese viimne kiir. Kõikjal kostis linnu vada ja õhus hõljus tabamatut eluhõngu.

Nautinud nii kaua koos loodusilu, Koit, nüüd kuldblond, sihvakas, isegi nagu naiselikult-ilus noormees, kummardus järsku Linda poole ja surus suudluse ootamatult ta huulile. „Ole minu pruut, Linda!“ palus ta. Linda ei vastanud, ainult ta pea vajus Koidu rinnale, ja nad seisid Kasekingul nii veel kaua. Siis tuli aeg lahkumiseks. „Koit, me hilineme rongile!“ ütles tema äkki, ja pool joostes ruttasid nad jaama. Nad saabusid just viimisel momendil. Rong viis tema, Koit jäi jaamaesisele naeratavana ja rõõmustersaravana, nagu ei oleks see olnudki ta isa matuste järelepäev.

Nii nägi ta teda viimaks.

„Ta tuleb homme! Homme tuleb ta!“ kiunus linapihu endiselt kord kõrgendatud, kord madaldatud häälega, suhteliselt sellele, kas ta libises läbi hõredama või tihedama kammi.

Peale Kännu-isa surma jäid tallu ainult ema ja Koit. Loodeti saada läbi esialgul niigi, sest Heino ei võinud tulla koju enne väeteenistuseaja möödumist. Pealegi ta õppis veel midagi ja vajus selleks aega ja raha enam kui suutis anda kodu. Halb oli ainult see, et ka Koidul oli väeteenistuseaeg ukse ees — tal tuli minna sügisel. Aga sinna oli veel aega... Aga suvi löi segi kõik kavatsused: algas Ilmasõda... Augusti kuul läks Heinogi sõjaväkke, sattus esiti Peterburgi mingisugusesse kantseleisse ja siirdus hiljem Moskva sõjakooli, kus õppis praegu. Sügisel läks ka Koit teenistusse — nüüd see tähendas: sõtta.

Tallu jäi ainult Kännu-ema üks. Ta abilisteks olid vana kuuekümnendaastane karjavana ja paar tüdrukut.

Kui ta sõitis jõuluks koju, ehmus ta nähes Kännu-ema, endisest sirgest elujõulisest naisest oli järel veel ainult kõssivajunud eit, kelle jalad liikusid kangelt ja raskelt ja kes armastas nüüd tihti istuda tema ema seltsis kütüeva ahju ees ning meenutada möödunud aegu.

Linda sulges hetkeks silmad. Mälestused vallutasid ta sarnase hooga, et võimatu oli neid järjestada ja meenutada korralikult. Ainult seda päeva mäletas ta veel kindlasti, mil ta alistus mõlemate emade soovile ja jäi koju, et olla Kännu-emal majapidamisel nõuandjaks ja toeks. Nüüd oli

tal võrratult raske, sest talutöö, niipalju kui ta oli õppinud seda enne kohasaamist linna, oli ununenud; ta pehmed valged käed said järjest kriimuseid, lõhkesid, muutusid mustaks ja karedaks; mõnikord ta kahetseski linnast lahkumist, aga lõpuks haaras loova töö võlu ta, ja linn ununes. Tundus mõni töö talle raske, siis meenutas ta kohe Koitu ja teisigi sõjaväljal viibijaid, kellel tuli kannatada nii palju, palju. Teisel kodusviibimise aastal ei olnud talle enam miski raske . . .

Oktoobri algul oli tulnud Koidult kiri peale mõnekuulist vaheaega. Selles ta teatas, et lamab haavatuna haiglas. Haav ei olevat rasketest. Novembri algul ta teatas, et tuleb paariks kuuks koju puhkusele ja loodab täita siin ka oma ema soove ja eneseigi kauaaegse igatsuse s. o. kõita Linda jäädavalt Lepiku taluga, tehes ta selle perenaiseks, kvi tal ei ole midagi selle vastu.

See oli murede, ahastuste ja igatsuste lõpp nii temale kui ka Kännu-emale. Nüüd nad ootasid teda lakkamatult iga päev. Aga enne veel kui tuli oodatu, viis surm Lindalt ta ema. Endine Lepiku perenaine Ann, kellele elu andis otsustava hoobi ta mehe surmaga, sulges oma silmad jäädavalt ühel külmhärmasel novembri hommikul ja paigutati peagi kalmistule. Linda tundis korraga enese nii üksikuna ja hüljatuna. Sellest tingituna kasvas temaski igatsus Koidu järele tugevamaks ja võimsamaks. Siis oleks jälle keegi, keda ta võiks nimetada omaks siin laias maailmas, siis ta võiks jääda rahulikult Lepiku tallu — oma koju. Muidu peaks ta nüüd lahkuma siit, sest ema surmaga lõppes tal juriidiline õigus siin elamiseks, ja inimesed ei annaks tal siin enam rahu. Nüüd, kus ta töötas siin tallis juba mitmendat päeva — üksi oma mõtetega, ta märkas eneses urgitsetes veel enamgi. See ei olnudki vist lihtne igatsus, nimetada jälle kedagi omaks, leida kindel peatuspaik ja rahu rahva terava keele eest, see oli palju enam vist küll ohjeldamatu igatsus lapsepõlve sõbra järele, janu ta suudluste järele, millistest oli joonud seni ainult ainsa. Ta kuulis ikka ja jälle, kuidas linapihugi kiunns järjest samu sõnu, milliseid hütüdis ta enese igatsev südagi: „Ta tuleb homme! Homme! Homme tuleb ta!“ ja imestas, et temagi võis igatseta nii tuliselt. Oli pidanud ennast seni vägagi arukaks, külmaks ja uhkeks tüdrukuks.

„Linda!“ hütüdis Kännu-ema äkki raskelt hingeldades talliukselt, nii äkki, et

Linda ehmus mõtetest, nagu oleks tabanud keegi ta kuriteolt. „Linda, tule ruttu tuppa! Koit tuli!“ jatkas ta värisevi hääli ja sisbas ise kiirelt üle õue toa poole.

Kännu-ema hütüet kuulnud, Lindas levines eriline elutu tardumus. Ta tõusis aeglaselt ja asjalikult, aetas linad ja takud korralikult iga liigi oma kohale, löi luud riietelt, sülgas pihku, et hõõruda niiske käega helbeid, ja väljus alles siis. Ta tajus millegi raske, ootamatu õhusrippumist . . . Kust tuli see tunne? Vist reetis Kännu-ema hääli, hütüdmisviisi, võib olla ka liigutused, midagi, mis põhjustas sarnase tunde tekkimise. Jah, just see hütü oli mõjunud ta palavale igatsusele nagu pangetais külma vett. See oli olnud liig reaalne . . . Ta ruttas asjalikul sammul tuppa, riputanud enne linatolmuse üliiriide ja rätiku esikusse.

Avanud ukse, ta silmas kahte lauasistuvat sõdurit ja laualt sama palju viinapudelit. Üks neist kõõrutas vastiku jooonu hääli: „hõissa poisid, ma läen linna,“ teine vahtis tuimal näol lauale. „Issand Jumal, kes need siis on? Kus on Koit?“ valgatas mõte Linda peas, siis alles sulges ta ukse.

Ukse sulgemine äratas viimase, ta tõusis tuikudes ja lähenes Lindale, pütüdes näituda kainenena. „Tere, Linda! . . . Kodus olengi . . .“ pudistas ta veidra pehmi keeli.

Järjestkasvav õud oli vallanud Linda ja tõusnud haripunktini lausunud sõnadega. Võtmata vastu pakutud kätt, ta vaatles teda suuri hirmunud silmi, nagu vaadeldakse mõnd kiskjat metsalist, kes ilmub korraga teadmata kust keset rahvahulka. Esiteks ei meenu ühelegi teda karta, ega ta eest põgeneda.

„Tere, Koit,“ lausus ta siis korraga häälel, millise kõlast ta ehmus isegi. See oli külm ja terav nagu metall; selles ei värisenud enam ainustki nooti hiljutisest igatsusest ja ootusest.

Edasi vaikisid mõlemad, kuni neil hakkas piinlik. Aga juba märkas ka laulev sõdur uustulnukit. Ta hüppas jooonu räpakusega lauast ja vaarus teiste juure. „Ah, Koit, sa kuradi poiss, juba tädirannas! . . . Ja minule ei kõssagi! . . .“ lallutas ta. „Ilus preili, mulle ka te retamismusu!“ Ta lähenes Lindale komistades ja haises vastikult „samagonnist“. Linda tõukas ta halastamatult eemale, värisedes vastikusest.

„Ku-kurradi tädi!“ ähkis tõugatu, pütü,

des tabada jälle tasakaalu. „Võeh, kui pirt-sakas! Koit ku-kurrat, kuidas ma oma tä-di sinuga jagasin! Kas s-see võttis s-su ka nii vastu?“

Linda tundis, kuidas haisev rõvedus-laine läheneb talle ja matab ta, halvates igasuguse tegutsemisvõime, aga ta pingutas veel tahtejõudu ja — väljas ta oligi. . .

„Kas ma sulle ei öelnud, Sass: ole vii-sakas!“ noomis Koit kaaslast. „See oli nüüd alles tükk, millega sa hakkama said!“

Võis märgata, juhtunu oli peletanud veidi uima Koidu peast. Väljus temagi, jättes võõra üksinda. See seisis kaua harkis-jalu ukse ees, sülitas viimaks suure pläraka valgeksküüritud põrandale ja lallutas: „Ku-kurrat saagu neist aru! Kui Koit läks minu tädi manu, ei rääk-kinud ta viis-sakusest sõnagi!“ Siis ta tuikus laus juure tagasi, keeras viinapudeli suule kummuli ja jõi ja jõi. Tühjendanud selle, ta laulis: „Kalla, oh kalla, mu sõbrake viina. . .“ kuni uinuski samasse.

Võõra vaikides Kännu-ema laskis langeda riide kahe toa vaheukse ette, mille vahelt oli jälginud tervet stseeni hirmunud, punaseks nutetud silmi. Ta teadis nüüd, üht poega tal enam ei olnud, ehkki see veel elas, ja vanake vajus veel enam küüru.

Linda oli sööstnud toast väljunult esimeese hooga sauna, kuhu ta oli seadnud pärast ema surma midagi töötoa taolist, et viita seal väheseid tööstvabu hetki. Seal ta vajus toolile ja vahtis elutu silmi enese ette. Kuski ta sisemas leekis kõrvetav valu, milline õgis teda, hävitas teda. . . Ainult seda tundis ta veel. . . Kui oleks ometi pisaraidki, siis ehk lakkaks see ta sisimas! . . . Viimaks ometi nad purskavad ojana tal silmist ja nendesse ta uputas lapsepõlve ilusaimad mälestused, nendesse uppus sõber ja esimene armastuski. . .

Kui Lindat tagaotsiv Koit jõudis korraga saunani, ta leidis neiu istumast punaseks nutetud silmi ja torkimast nõelaga mehaaniliselt enese ees lebavat raamatut. Ta ei kuulnud sedagi, et uks avati ja suleti, vaid ärkas oma mustadest mõtetest alles siis, kui kuulis mainitavat enese nime.

„Linda, ära ole mulle kuri!“ palus Koit, kes pidas asja lihtsalt lahendatavaks. „Mis ma võin teha joobnud seltsilisele!“

Linda ei vastanud ega liigastanudki.

„Linda, sa oled muutunud palju. . . sa oled kena tüdruk!“ rääkis Koit soojal kirglikul häälel ja tahtis tõsta ta pead.

„Ära puutu mind!“ karjatas Linda, nagu oleks lähenenud talle marutõbine.

See ärritas Koitu. Ta haaras ühe käega ta ümbert, püüdes lähendada teisega endale ta huuli. Meeleheitliku jõuga vabastas Linda enese ja põgenes.

Viinast, kirest ja vihast uimasena seisis Koit üksinda keset saunakambrit ja litsus läbi hammaste: „E-ee. . . Loodad pääseda mu käest nii kergesti! . . . Ei tea, milles sinugi paremus seisab! Võtan su, nagu olen võtnud teisiigi nii linnas kui maal. . . Võib ju teha sust ka Lepiku perenaiseigi. . . Mul üks kõik! Kuidas saksad soovivad! . . . Kõiki oma naisi ma muidugi siia tuua ei saa! . . . Ja kuhu see koerte kari mahukski — pureksid üksteist surnuks! . . . Ha—ha—ha! . . . Olgu siis sina! . . . Ühesugused penid olete kõik! . . . Kurat!!!“

Veidi hiljem, kui Linda toitis õhtuks loomi, kuuldus toast kahe joobnud hääle rõvedat laulu. Selle järele väljusid väravast kaks tuikuvat kogu ja pöördusid küla poole. — Kojutulnuk ja ta kaaslane läksid „tädi-randa.“

Astunud kööki, Linda leidis sealt Kännu-ema kokkuvajununa ja pisarais. Ta püüdis teda trööstida, aga tundis, tal puudus selleks jõud. Ta silistas ainult elustmurtud naise pead ja suured pisarad veeresid ta silmist.

„Oh see sõda, see kole sõda!“ sosistas Kännu-ema hetketi värisevi huuli.

Umbes nädalaks jäi Sass Lepikule. See aeg oli Lindale ja Kännu-emale õudne, millisele ei näinud tulevat lõppugi. Linda kartis mõlemaid nagu kiskjaid, ja peidutas enese nende kojutulekul kohe. Tema õnneks viibisid mõlemad suuremalt jaolt külas. Emale oli jälle see raskem, sest igast poiste vägiteost tõi mõni külaleit neile aegsasti teate ja nende mõjul vajus ema järjest enam küüru. Poisid olid külale kuraditeks, kelle võrukate eest ükski ei teadnud kindel olla.

Kui palju ka Linda ennast ei peidatanud, ühel päeval Koit tabas ta siiski toast ja haaras ta kinni nagu hirmunud linnukese. Ta oli valvanud teda juba teist päeva. Läänud kaaslasega koos ära, ta pöördus kohe jälle tagasi, läks uuesti ja tuli jälle, kuni saavutas eesmärgi. Linda püüdis vabastada enese, lõi teda siis, paluski viimaks, aga Koit ei hoolinud millestki.

„Mis sa must siis nii kardad?“ küsis ta rõvedalt. „Palju sest aega on, kui piller-

kaaritasime ainult kahekesi õöl ja päeval mööda metsi? Miks sa ei kartnud mind siis? Või usud sa, et jõuad hoida enese minu eest? Ha—ha—ha! Asjata vaev! Võtan su siiski! Mina hukun varsti! . . . Või arvad sa, et pean jätma su samuti vennale, sellele memmele. . . . Ta valvas juba lapsepõlvest alates parajat hetke, et lüüa üle sind mult! . . . Peab see õnnesuma tal siis nüüd? . . . Iialgi! Hukunud olen ise ja hukutan ka sinu!“

Õnneks tuli sel hetkel ema ja Linda vabanes ta käest.

Viimati ometi läks Sass. Koit pidi jääma koju veel kuueks nädalaks. Peale Sassi lahkumist Koit viitis paar päeva magades. Ta kainenest täiesti — ei olnud ju enam kellega seltsis juua. Siis ta läks külla, aga üksinda ei passinud enam sealgi. Viimaks ta katsus töötada, aga seegi ei edenenu ta käes kuidagi.

Linda kartis teda nagu katku, aga samuti valdas teda ka ta vastu kaastundmus, kui ta silmitses Koidu enne nii õitsevat, nüüd nagu kõdunemismärke avaldavat nägu.

Korra peatas Koit teda söögilõpul.

„Istu, jutleme veidi!“ palus ta. „Mis sa must kardad, ma ei ole ju enam purjus! Muidugi, mis kord ütlesin, on ju õeldud. . . aga selge peaga mõtlen siiski veidi teisiti. . . Milleks hukutada ka sinu? Võib olla väärrib mu vend su siiski enam kui mina. Ta on ju minust nii jumalike kui inimestele meelepärased — sääraned lontkõrv! . . .“

Ta vaatas tuimalt enese ette, haaras siis järsku Lindal õlgadest, raputas teda tugevasti, kummardus ta juure ja peaaegu sises talle kõrva:

„Tead sa, raske on jätta su teisele niil. . . Või pean abielluma suga, nagu tahab ema ja nagu lubasin sulle kirjas? . . . Eil. . . minust ei saa enam inimest! . . . Olen pöörlenud mtlkas selle põhjani ja määri- nud enese poriga õieti! Ma ei kõlba enam kuhugi! Milleks tolknengi õieti siin teile emaga ja teistelegi headele inimestele riskiks ja hirmutiseks? . . . Homme sõidan jälle sinna, kuhu kuulun. . .“

„Jää koju, Koit!“ palus Linda, ehkki ei suutnud suruda alla vastikusetunnet, mis tekitas tas Koidu puutumine. „Kui elad kodu need mõned nädalad, teed tööd, kosud ja ei joo, tunned end hoopis teisiti. Usu, sellised halvad mõtted tekitas sinus surma läheduse tajumine. See on lahingute ja haavamise tulemus.“

„Ha, ha, ha! . . .“ naeris Koit õudsalt: „Olgu! Katsun olla ilmas veel ainsamagi

korra õiglase: ma ei ole lahingut näinudki, ega võinud olla siis ka haavatud. . . . Milleks minna lahingusse? Kas ei ole parem nautida elu? . . . Nautisin minagi. . . Haiglasse viisid mu naised, keda tolkne- nüüd kõikjal! . . .“

Linda hoigas piinatult.

„Ja, nii see on! Seal kaugel näis mulle nii lihtsana tulla ja abielluda sinuga, s. o., teha üks ehtne temp, aga siin kodus ei ole enam seda kuraasi. . . . Siin on koguni teine õhkki! . . . Siin olen saamatu argpüks! . . . Ma taandun ja jätan su vennale! . . . Homme ma sõidan ära! Jätan rahu teid. . . . emale ütle, et otsustasime lükata edasi abiellumise kuni sõja lõpuni! . . .“

„Mine nüüd! . . .“ ütles ta ja lükkas Linda ukse poole, kui see liigutas huuli, nagu tahtes rääkida midagi.

Järgmisel hommikul Koit sõitiski ära, hoolimata ema palvetest. Linda läks sõidutama teda jaama, sest ei usaldanud rääkida vastu, kui tahtis varjata osaltki tõe ema eest. Ta ei kartnud ka enam miksiki Koitu, vaid tundis, nagu sõidutaks ta surnu kalmitule. Jõudnud Kasekingule, Koit asetaskäe Linda käele ja küsis: „Ütle, Linda, oli elu siis tõesti kord nii jumalik-ilus, või näis see ainult mulle nii?“

„Usun, ta oli!“ vastas Linda nukralt.

Rohkem ei räägitud tervel teel. Kui rong saabus ja Linda ulatas käe Koidule jumalagajättteks, langes sellele pisar, aga juba vaguniuksel karjus ta teiste eesleiduvatega rõvedusi välja halli detsembrikuu päeva. Ainult hetke olid valgustanud heledana päiksekiirena ilusad mälestused minevikust ta rõvedusse uppuvat hinge.

Kui rong veeres mürisedes kaugusse, Linda tundis peale vaikse leina ka veel nagu millestki vabanemisetunnet. Ometi olid, — ema surm, Koidu ootamine, aga veel enam päevad, mil ta viibis kodus, ja nende kestes saadud kibedad elukogemused ta ergukavale liig koormavad. Tagasisõidul ta tajus terves kehas tinast raskust, silmad kippusid vägisi sulgnema, ja jõudnud Lepikule, ta ütles Kännu-emale, ta ärgu pahandagu, tal olevat kange uni, ta pidavat veidi magama. Vabastanud enese riietest, ta pugestekide alla ja — uinus. . . .

Linda avas silmad kergendustundega, sest teda oli piinanud metsik unenägu. Mingi kujutu, kohutav elajas oli õginud inimesi, maju ja kõike ettejuhtuvat, korraga

ta nägi, see sarnles Koiduga ja hakkas jäl-
gima teda. See oli kohutav jaht ja kestis
kaua. Tal oli hea meel, kui avanud silmad,
ei näinud enese ees enam koletist, vaid
kaht inimmägu. Kaua mõtles ta ja järsku
meenuse talle, et oli heitnud magama ja
maganud vist hirmus kaua, sest toas oli
tule valgus. Veel imelikum oli aga see, et
Kännu-ema kõrval seisis keegi ohvitseri-
ülikonnas mees. Kes see oli ja kust ta tuli?
Ta tahtis tõusta, aga tundmatu surus ta
hellalt padjale ja ütles: „Jää rahule! Täna
on jõulud — aega on küllalt!“

„Jõulud?“ imestas Linda: „Ma ei saa
aru!“

„Sa oled, laps, juba kaua haige,“ rääkis
Kännu-ema. „Tunned sa end nüüd hästi?“

„Jah. Mina olin haige!“ imestas Linda
jälle ja püüdis uuesti tõusta. „See oled sina,
Heino!“ hüüatas ta äkki.

„See olin mina. Sa ei tunnud siis mind
enam?“ vastas Heino. „Ei, ei, ära tõuse!
Jää paigale! Mul on lõpmata hea meel, et
sa oled jälle terve!“

Linda jäi paigale ja mõtles kaua, kuni
talle meenusid pisemadki üksikasjad möö-
dunust.

„Kus Koit on?“ küsis ta järsku haige
ärritatud ägedusega ja märkas, ema ja poeg
vaatasid küsivalt teineteisele, „Kus ta on?“
nõudis ta kasvava kärsitusega. Teiste kõhk-
lev vaikimine ainult tulistas teda. Ta tõusis
istuma ja märkas alles siis, et jõulupuus
põlesid mustade lehvidega ilustatud kütün-
lad. Kännu-ema kandis muste riideid ja
Heino leinasidet.

„Te varjate mu eest midagi?“ jätkas
Linda veel ägedamalt ja mingi rõhuv-tume
aimdus läbibistas ta aju.

Veel kord vahetasid ema ja poeg pilgu,
siis ütles Heino; „Koit on seal, kus ei ole
enam vaeva ega muret!“

„Kus ei ole enam vaeva ega muret!“
kordas Linda mõtlikult väsinud hääli. „Ta
on surnud!“ see kõlas hirmukarjatusena ta
suust.

„Jah!“ vastasid ema ja poeg ühest suust,
ja Heino hakkas jutustama Koidust. See oli
hirmu ja õuduse lugu, milline lõppes Koidu
vabasurmaga Tallinnas, kus teda Sassi
juurest tagasipöördumisel pidi tabatama
kellegi kahtlase daami juurest, kui kaua
tagaotsitud väejooksikut, kes oli põgenenud
oma polgust kusagil Lõuna-Venemaal, selle
liinilemineku eel.

„Ta ei oleks tõesti võinud teha midagi
mõistlikumat, kui et laskis enese maha,“ lõ-
petas Heino oma jutustuse.

„Laskis maha!“ hoigas Linda: „Ka mi-
nul lasub osa süüd ta surmast! . . .“

„Võib olla oleks sa suutnud päästa ta
surmast,“ jätkas Heino mõtlikult, „aga
millise hinna eest! Koit põdes siifilist, ta
elul polnud enam mõtet! . . . Ja kuigi
ta oleks läinud tagasi polku — ta oli liig
kaua ära — kardan, ta oleks lastud maha
siiski. Ole rõõmus, et paraned. Mul on selle
üle nii hea meel! . . .“

„Mille üle, Heino? Mille üle?“ päris
Linda kärsitult ja solvavalt: „Kas Koidu
surma üle või?“

Palaviku hoog haaras ta uuesti, ei emal
ega pojalt õnnestunud enam ta rahustamine.

„Lohe! Lohe!“ hüüdis ta hirmunult:
„See neelab kõik! . . . See neelab, Heino,
sinugi! . . . Sul ei ole pääsu ta eest. . .
Koidul oli viimakski õigus: sul on hea
meel, et ta ei ole enam su teel. . . Ära
rõõmusta! Kui te ka kõik ta unustate, mina
mitte! . . . Vaene Koit! . . . Lohe!
Lohe! Ah kuidas see koletis neelab! . . .
See neelab meid kõiki! . . .“

Õudsed nägemused harasid ta uuesti. Ta
ei kuulnud ega tunnud jälle enam kedagi.
Väsinud ema läks magama, haige juure jäi
Heino üksinda.

Kütünlad kustusid puul üksteise järel,
tuba valgustas veel ainult tuhm lamp. Heino
näolt oli kadunud seegi vähene pühade-
rõõmu helk, sealt paistis sügav valu. Te-
male jäetud venna solvav kiri ja Lindast
talle halastamatult näkku-paisatud solvav
süüdistus, tegid talle haiget. Iial ei olnud
mõelnud ta sellele, et tõrjuda kuidagi venna
oma teelt. Ta oli ainult vahel lootnud lap-
siku hardumusega, et Linda valib ise tema,
ja võidelnud oma tundeaga, püüdes hävitada
seda. Nüüd ta mõistis, ta ei olnud Lindale
kunagi midagi, ka mitte ta sõpruse ja usal-
dusegi väärne. Ah kuidas ta oleks tahtnud
viia kaasa frondile ehk ekslikugi lootuse,
et keegi kodumaal mõtles temale soojalt ja
vahel ehk igatseski veidi ta järele. Nüüd
ta teadis — peale vana ema ei keegi. Va-
lus tühjus asus ta rinda. . . .

Paari päeva pärast lahkus temagi, jättes
talle vana ema surnud venna haige pruu-
diga ja paari teenijatüdrukuga.

— — —

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Kant oli kord peipoisiks pruutpaari juures, kelle vanadusevahe oli suur: peigmees 75, pruut 21. Pulmaliste hulgas viibis ka keegi daam, kes soovis kuulsa filosoofiga rääkida.

Ja ta kõnetas Kanti järgmiselt:

„Härra professor, mis te arvate, kas on sellest abielust ka lapsi oodata?“

Kant silmitses daami tükikese aega mõtlikult ja ütles siis:

„Loota mitte, küll aga karta!“

*

Pelletier d'Oisy, kelle kutsenimi öieti „Pivolo“, on kuulsamaid prantsuse autosõitjaid. Tema juhib oma autot täieliku meistriosavusega, aga ka sellise hulljulgusega, mida ainult see talpab, kes kord temaga on kaasa teinud ühe sõidu. Räägitakse hoopis, et enamik neist sõitjast sellise sõidu järele algab uut elu ja vanub, et nad iial enam Pariisi-Tokio sangari autosse jalga ei tõsta.

Kord tegi Pivolo ühele kõrgele ametnikule ettepaneku temaga Grenoble linbruses väikest jalutussõitu teha. See võttis ettepaneku rõõmuga vastu. Sõit algab. Vaevalt on nad välja jõudnud linnast ja saabunud mägestikku, kui Pivolo suurima südamerahuga kiruse kõrgendab 70—80—90—100 kilomeetrile, ja seda teel, kus pahemal ja paremal pool haigutavad hirmsamad kuristikud. Kõrge võõras peab ennast õudusega kinni. Viimaks, hirmsa kurve järele, mis vähemagi aeglustamiseta võetakse, ei jõua ta enam kannatada, vaid hüüab Pivolole kõrva:

„Hallo, mu armas, see tempo sel teel! Me lendame kuristikku!“

Pivolo pöördub rahulikult ja vastab:

„Kui kardate, siis tehke nagu mina — pigistage silmad kinni!“

*

Aleksander Dumas ei pidanud suurt lugu arvustajatest, kes tema teoseid laitsid. Kord heitis talle keegi ette, et ta olla ühes oma romaanis rääkinud „valuga täidetud tühjusest, mis sündinud nõrkuse hetkeil.“

„Mina ei taipu,“ ütles arvustaja, „kuidas võib olla tühi asi valuga täidetud.“

„Armas sõber,“ vastas Dumas jahedalt, „teil ei ole siis veel iial olnud peavalu!“

*

„Roberti suudlused elektriseerivad mind!“
„Siis pead olema oma kuldhambaga ettevaatlik. Sest kergesti võib sind tabada lühiühendus!“

*

Kui Racine oli alles noor ja tundmatu, viis ta Comédie Française kuulsamale isikule, näitlejale Le Duc'ile, ühe draama käsikirja, millele sinine pael oli ümber seotud. Ta palus Le Duc'i palavalt tüki lugeda ja temale siis avameelselt otsus anda.

Aga nii tihti kui ta ka küsima tuli, oli see kõik asjatu. Korranud oma külaskäike juba umbes tosina võrra, laskis Le Duc oma südame pehmeks teha ja võttis ta vastu.

„Ja millise leiata?“ küsis Racine.

„Teie palusite mind avameelne olla...“

„Ja palun seda veel kord, härra Le Duc.“

„Hea küll, mu armas. Teie tükk ilmutab kahtlemata talenti, aga mina leian, temal puudub lava jaoks õige mõte.“

„Millise leiata olevat minu dialoogi?“

„Pisut laialdase. Jah seal on pikkusi...“

„Ja ekspositsioon?“

„On minu arust pisut läbipaistmatu.“

„Ja lahendus?“

„Avameelselt ütelda pisut vägivaldne.“

„Kahju!“

„Jah“, arvas Le Duc, „teie tükil on teeneid, aga ette kanda teda ei saa.“

„Täna Teid Teie otsuse eest,“ ütles noor luuletaja naeratades, „aga ärge pange pahaks, kui ma seda ei pea väärtuslikuks.“

„Mis?“ küsis Le Duc jahedalt.

Racine võttis käsikirja põlele, avas sinise paela ja näitas üllatunud näitlejale, et käsikiri koosnes vaid — valgest paberist.

*

Prantsuse kindral Pelissier oli kord ennast nii kaugemale lasknud ärritada, et oma poisile sõdurile näkku löi. See haaras meeletus vihas pistoli ja laskis Pelissierile. Pistol aga ei läinud lahti.

„Kolm päeva arresti! mõirgas Pelissier. „Relva mittekorrashoiu eest!“

Anektote tähtsatest isikutest.

Mulle juhtus hirmus asi!“ hüüdis Joachim Nestroy lämbunud häälega, kui ühel hommikul proovile hilistis. „Pidin nägema hirmsat asja! Parema ärge küsige!“

Muidugi olid kõik uudishimulikud ja palusid teda, et ta neile asja lähemalt kirjeldaks, kuni ta jutustas:

„Tahtsin võtta voorimehe, sest et olin hilistunud, ja seal oli kaks voorimeest, kes mõlemad tahtsid härra von Nestroyd sõidutada. Ja siis tuli hirmus krah ja nad tormasid äksteise kallale ja — ja —“

Värisedes peitis ta näo käte vahele.

„Ja siis —?“ küsisid kuulajad.

Nestroy pööras kõrvale.

„Teine neist jäi maha!“ lõpetas ta.

*

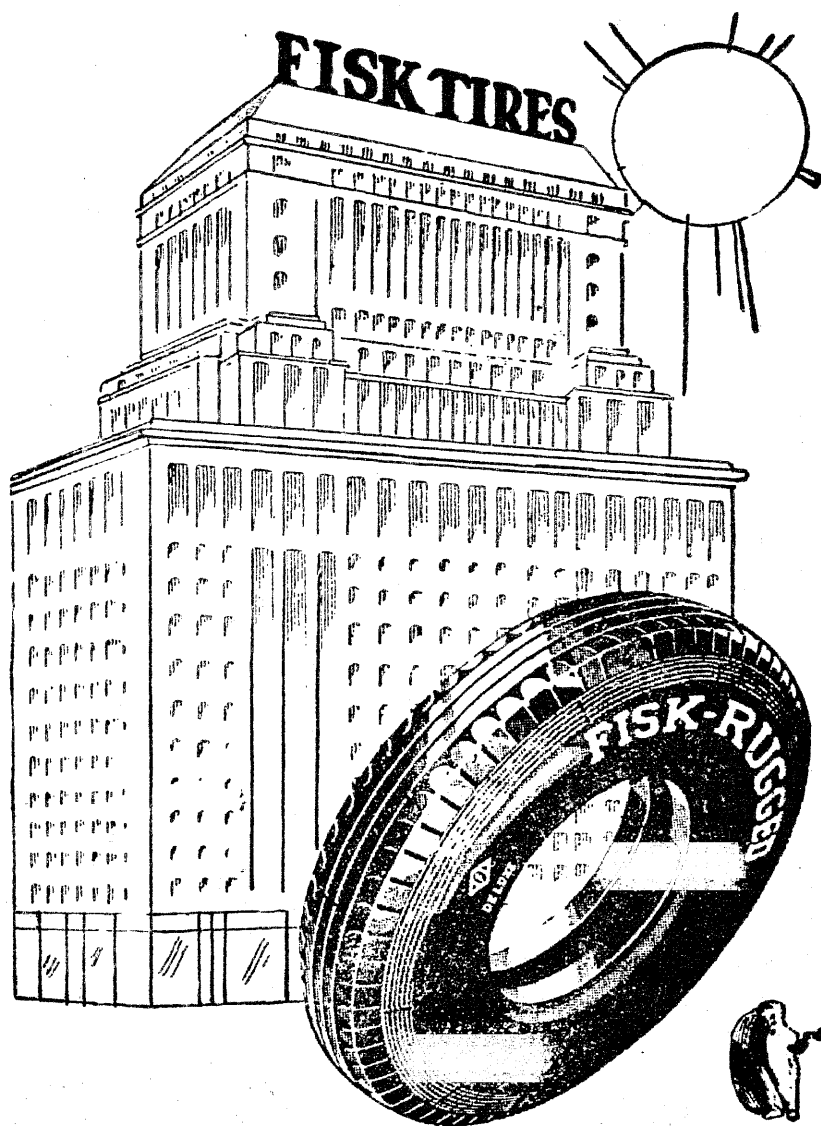
Madam de Staël oli uhke oma tarkusele, kuid ei sallinud, kui osutati ta puudulikule ilule, olgugi et see sündis vaid läbi ille ja komplimentina.

Kord juhtus, et tema kõrval istus keegi noor ohvitser, kelle teisel pool kõrval istus ilus madam de Recamier. See tegi ohvitseri uhkeks. Ta kummardas targa naiskirjaniku poole ja ütles: „Siin ma istun nüüd iluduse ja vaimu vahel.“

Ja omal pole pole teil kumbagi,“ vastas madam de Staël.

Mispeale noor mees tarkusest loobus ja enese rõõmuga pühendas ainult iludusele.

**FISKI HOONE
NEW-YOR&IS**



FISK

Peaesindaja:

O.-ü. TILGA & Co.

Tallinn, Vene tän. nr. 13.

Telefon 437-18.

Ajakiri „ROMAAN“ ei vanane.

Ta on tunnustatud uus tüüp eesti ajakirjade hulgas.

Iga number on põlise väärtusega.

Tema sisaldab alati terveni kaks järgnevat romaani, mis algusest lõpuni köidavad lugejat põnevusega, rikkalikku valikut sisukaid jutte tuntud kirjanikelt, ja hulk huvitavaid ajakohaseid pilte.

Seejuures on ta hind vastuvõetav igaühele;

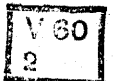
12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 6.—
9 " (18 " ")	" 4.50
6 " (12 " ")	" 3.25
3 " (6 " ")	" 1.75
2 " (4 " ")	" 1.25
1 " (2 " ")	" —.70
Üksiknumber	" —.35

Tellida võib „ROMAANI“ ilma ligasuguse lisamaksuta igast vabariigi postkontorist.

Raamatukogud,

täiendage oma raamatukogu. Ei ole sisurikkamat, väärtuslikumat, odavamamat ja nägusamat raamatut, kui pildiajakiri „ROMAAN“.

Talituse aadress:



Tallinn, Vene tän. 13. Telefon 437-18.

Väljaandja:

Kirjastusosaühisus

„ARENG“